

Tractatvs De Sacramentis Et Censvris

Hurtado, Gaspar

Moretus, 1633

Tractatvs De Censvris In Commvni.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94788](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94788)

TRACTATUS DE CENSVRIS IN COMMVNI.

DIFFICVLITAS PRIMA.

Quid sit Censura.

T à nomine ipso exordiamur, Censura sumitur Primò generaliter pro omni iudicio de re aliqua, præsertim quo notatur ea quæ in ea re possunt laudari vel vituperari. Secundo (quia apud Romanos constituti erant Censores, qui mores populi corrigebant) sumitur specialiter pro iudicio, seu sententia correctiua, aut pro pœna ipsa imposita per eam sententiam, ex quo vox *censura* Ecclesiæ translatione sumitur. Tertiò, pro pœna correctiua, seu medicinali, imposita iurisdictione Ecclesiastica, quæ pœna aliquando nomine sententiæ, qua imponitur, significatur, quia sola ipsa sententia absque coactione aliqua Iudicis infligitur; & quia dicta pœna sola auctoritate Ecclesiastica imponitur, dicitur *censura Ecclesiastica*.

Ad rem ergo accedendo, Censura in communi definitur, quod sit *pœna medicinalis bono spirituali priuans*, quibus verbis, aut æquiualentibus, communiter à Doctores definitur. Est autem definitio hæc sufficiens, quia omni & soli censuræ conuenit, quia conuenit excommunicationi, suspensioni, & interdicto, & ipsis solis, quibus & solis conuenit esse censuram, ut dicemus Difficultate 11.

Et in primis Censura dicitur *pœna*, quia infligitur ob culpam, in eius punitionem; & dicitur *medicinalis*, ut significatur in c. 1. de Sententia excommunicationis, in 6. quia, ut ibi etiam indicatur, inflictione censuræ contumax punitur medicinaliter, ita eius emendationem intendendo, ut hac posita censura, ex sui institutione exigat auferri. Dicitur *bono spirituali priuans*, quia verè ita est, etiam quando excommunicatio priuat conuietum seu consortio communi; quia tantum priuat conuietum cum baptizatis, quia sunt membra Ecclesiæ. Pœna ergo imposita in foro interiori pœnitentiæ, quamuis sit priuans aliquo bono spirituali, non est censura; quia non est medicinalis dicto modo, quia non exigit auferri, posita emendatione pœnitentis.

Obseruandum tamen est, censuram sumptam pro sententia, aut iudicio quo pœna ipsa infligitur, definitur dicta definitione descriptiue, quia definitur per suum effectum; sumptam verò pro malo ipso inflicto, quod est effectus ipsius sententiæ, aut iudicij, definitur quidditatiue.

DIFFICVLITAS II.

Quotuplex sit Censura.

Conueniunt Doctores ad minus esse triplicem censuram, nempe excommunicationem, suspensionem, & interdictum (quas enumerauit Innocentius III. in c. *Quarenti*. 2. de Verbor. significat. & meritò: quia cuiuslibet conuenit definitio censuræ in communi; quia cuiuslibet conuenit quoddam pœna dicto modo medicinalis, bono spirituali priuans; & qualibet est distincta censura ab alia, quia qualibet priuat diuersis bonis, & diuerso modo.

Et in primis, *diuersis bonis*: quia excommunicatio priuat omnibus bonis, quibus suspensio, & interdictum, & etiam alijs, excepto vltimo beneficii, quo aliquando priuat suspensio, & non excommunicatio, neque interdictum: suspensio verò priuat aliquibus, quibus etiam interdictum, & non omnibus; & etiam priuat alijs, ut in suis locis dicemus.

Deinde priuat *diuerso modo*, ex quo differentia, quasi essentialis, seu specifica inter ipsas desumitur; quia excommunicatio (etiam minor) priuat bonis, ut pertinent ad communicationem communem fidelium inter se; suspensio verò priuat bonis, quatenus sunt usus potestatis clericalis; interdictum autem priuat illis, ut sunt quedam bona secundum se, & participabilia à quolibet, & non ut sunt usus potestatis clericalis, quibus ut sit priuat suspensio; nec ut sunt communia fidelibus inter se, seu vni eum alijs, quibus ut sit priuat excommunicatio.

Est tamen difficultas, An præter tres dictas censuras sint alia. Sotus in 4. d. 22. q. 3. art. 1. & Medina 1. 2. q. 96. art. 4. ad 1. docent, non solum dictas tres, sed etiam irregularitatem, contractam ex dicto, esse veram censuram, quia est verè pœna; & Sotus addit, etiam cessationem à diuinis esse censuram, quia est pœna; imò sunt qui quinque prædictis etiam addant depositionem, & degradationem, ac proinde quod sint septem censuræ.

Nauius verò c. 27. n. 1. Sayrus lib. 1. c. 1. *Ægidius* disp. 17. dub. 1. & communiter Doctores docent, excommunicationem tantum, & suspensionem, & interdictum esse censuras. Quod expressisse videtur Innocentius III. in c. *Quarenti*. 2. de Verborum significat. dum interrogatus quid per censuram Ecclesiasticam debeat intelligi in litteris Pontificijs (& idem est in quibuscumque alijs) respondet, intelligi excommunicationem, suspensionem, & interdictum, qui eo ipso, quod non enumeret aliam, sentit tantum esse illas tres; alioquin generaliter interrogatus, non satisfecisset, si esset alia censura.

Et ratione probatur, & declaratur; quia definitio censuræ non conuenit nisi prædictis tribus, & non alijs. Et in primis non conuenit irregularitati, adhuc ei quæ contrahitur ex delicto; quia adhuc hæc non est pœna, quia non fertur in punitionem, sed ad euitandam indecentiam, quæ esset in eo, quod persona, quæ tale commisit crimen, suscipiat Ordines, aut susceptos exerceat: & quamuis esset pœna, non esset censura, quia non esset pœna medicinalis supradicto modo, quia fertur quasi auferendo potestatem absque spe recuperationis, ob quod non dicitur vinculum seu ligamen potestatis, quod solutione seu absoluteptione tollitur; sed est quasi impotentia, quæ non tollitur absoluteptione, sed tantum dispensatione legis, quæ ex se efficit impotentiam illam perpetuam: censura verò est vinculum, quo vincitur seu ligatur potestas cum spe recuperationis, ac proinde solubile potius quam dispensabile.

Deinde non conuenit cessationi à diuinis; quia hæc non est pœna, quia non imponitur in punitionem, sed tantum assumitur in signum mœoris, ob enormem iniuriam factam Ecclesiæ, & per modum defensionis, vt cogat lædentem desistere ab iniuria, vt significatur in c. 1. de Sententia excommunicationis.

Nec conuenit depositioni; quia hæc non est pœna, quia non fertur in punitionem peccati, adhuc quando fertur ob peccatum, sed etiam ad vitandum nocumentum, quod esse posset, si non deponeretur persona quæ tale crimen commisit: & quamuis esset pœna, non esset censura, quia non esset medicinalis, quia fertur quasi auferendo potestatem absque spe recuperationis.

Nec conuenit degradationi (quæ supra depositionem tantum addit solemnitatem quamdam, & priuationem Clericalis priuilegij) quia degradatio non est pœna, quia non fertur in punitionem, sed ad euitandam ignominiam, quæ euenisset statui Ecclesiastico, si Clericus tradatur brachio seculari, non adhibitis ea carimonia & priuatione: & quamuis esset pœna, non esset censura, quia non esset medicinalis, quia fertur in perpetuum absque spe recuperationis.

DIFFICULTAS III.

Vtrum in Ecclesia sit potestas ferendi Censuras.

Non defuerunt hæretici, qui specialiter negauerint Ecclesiæ potestatem ferendi excommunicationem: nec qui generaliter ei negauerint potestatem ferendi censuras; quia excommunicatione, & quæcumque alia censura consistit in priuatione bonorum spiritualium, quibus à nulla creatura possit quis priuari nisi à se ipso.

Veritas tamen Catholica est, in Ecclesia esse potestatem ferendi censuras: quæ exprimitur in Concilio Constantiensi sess. 8. & 15. & constat ex usu & praxi Ecclesiæ, quæ à temporibus Apostolorum tulit censuras (præsertim excommunicationem, in qua poterat esse maior difficultas) vt patet ex Canonibus Apostolorum, & ex Concilijs generalibus, & ex innumeris Pontificum decretis.

Et id efficaciter deducitur ex Matthæi cap. 16. vbi Christus promisit Petro potestatem ligandi & soluendi, & Matth. 18. vbi eandem potestatem promittit Apostolis etiam in foro exteriori,

vt deducitur ex antecedentibus verbis Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Hæc autem potestas de facto concessa est Petro Ioan. 21. *Pasce oves meas,* & Apostolus cap. 20. *Sicut misit me viuens Pater, & ego misit vos,* ad gubernandam scilicet Ecclesiam: ergo Ecclesia est potestas pascendi & gubernandi membra illius (id est baptizatos) in foro exteriori: proinde in eodem foro priuandi baptizatos, qui rebelles & inobedientes, bonis spiritualibus, quæ subsunt ipsius dispositioni & administrationi, vt sunt suffragia communia Ecclesiæ, vsus Ordinum & beneficiorum, & commercium cum baptizatis ac proinde ferendi censuras, quæ consistunt in priuationibus dictorum bonorum, quamuis solus Deus possit priuare bonis spiritualibus meritis eternis, vt sunt gratia, virtutes, & dona, & quis possit sua tantum culpa illis priuari à Deo.

Et quamuis potestas ferendi censuras conueniat Ecclesiæ immediatè à Christo, vt constat ex dictis testimonijs; nihilominus, quidquid nominatim dicant, censurarum institutio non fuit facta immediatè à Christo, sed tantum ab Ecclesia, quæ pro arbitrio suo eas instituit & ordinauit, quamuis Christus Matth. 18. verbis illis, *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus,* generaliter admonuerit, vt inobedientes & rebelles Ecclesiæ caueantur, & cautè cum illis tractentur, sicut cautè tractatur cum Ethnicis & publicanis, nihil specialiter instituens nec ordinans; quia ut reliquit suæ Ecclesiæ, quæ censuras, vt nunc sunt, instituit, & eas, quado expedit, pro suo arbitrio fecit.

DIFFICULTAS IV.

Qui possint ferre Censuras.

Supponimus, censuras, vt nunc sunt in Ecclesia, fuisse institutas à summis Pontificibus, quia sunt ritus quidam generales toti Ecclesiæ, qui tantum possunt institui ab illis qui non Ecclesiæ præstant, & totam eam gubernant.

Hoc ergo supposito, difficultas est, in quibus sit potestas ferendi censuras à summis Pontificibus institutas.

Circa quam conueniunt Doctores, in illis omnibus & solis esse potestatem ferendi censuras, in quibus est potestas Ecclesiastica in foro exteriori, siue ordinaria, siue delegata: illa autem dicitur ordinaria, quæ conuenit ex vi muneris instituti ex Iure ordinario siue diuino siue humano; delegata verò, seu commissaria, quæ non conuenit ex muneris dicto modo instituto, sed tantum ex commissione, & arbitrio Iudicis ordinarij.

Vnde in Papa, & in alijs Episcopis habentibus subditos (quamuis non consecratis, sed tantum confirmatis) inuenitur potestas ordinaria ferendi censuras; quia ex proprio munere instituto ex Iure ordinario diuino habent exteriorem iurisdictionem Ecclesiasticam; & in Archiepiscopis respectu suorum Diocesanorum (non verò respectu Diocesanorum Episcopi sibi suffraganei, nisi in quibusdam casibus relatis à Siluestro v. Archiepiscopo) & in Concilio Provinciali ad eas ferendas modo statuto: & etià inuenitur in Legato à latere Socijs Apostolicis; quia in sua Prouincia est Ordinarius, & habet iurisdictionem Episcopalem exteriorem ex vi sui muneris instituti ex Iure ordinario Ecclesiastico, vt constat ex c. 2. de Officio Legati, in 6.

In Vicario quoque seu Promissore Episcopi inuenitur, quia id est tribunal Vicarij & Episcopi, vt constat ex c. 2. de Consuetudine, & ex cap. Romana. 3. de Appellat. in 6. Reperitur etiam in Capitulo Cathedrali sede vacante, quia succedit Episcopo in iurisdictione Episcopali, vt deducitur ex cap. vnic. de Maioritate, in 6. Et etiam reperitur in Vicario ipsius Capituli, vt deducitur ex Tridentino sess. 24. cap. 16. de Reformatione.

12 Reperitur quoque in Prælati non Episcopis à iurisdictione Episcopali exemptis, & gaudentibus iurisdictione Episcopali perpetua: & etiam in Cardinalibus in suis Ecclesijs, quia in Cardinalibus reperitur iurisdictione Episcopalis perpetua in suos parochianos. Inuenitur etiam in Superioribus Religionum, adhuc Conuentualibus, seu immediatis, v. g. in Guardianis; quia Superiores Religionum, adhuc immediati, ex privilegio Pontificio ordinario constituti sunt iudices & pastores in foro exteriori; quamuis in aliquibus Religionibus id sit prohibitum Superioribus immediatis peculiari prohibitione ipsarum.

Inuenitur etiam in Concilio Generali, & in Prouinciali, & in Synodo Diocesana; & vt diximus, etiam in Capitulo Ecclesiæ Cathedralis, sede vacante, & in Congregationibus seu Capitulis Religionum.

Tandem reperitur in multis Archidiaconis, & etiam in Archipresbyteris siue speciali institutione ordinaria, siue consuetudine habente vim Iuris ordinarij. Eam verò nullatenus esse in Parochiis, adhuc ad excommunicandū, docent communiter Doctores, quia ex vi sui muneris non conuenit eis iurisdictione exterior, de quo non nihil dicemus Tractatu de Excommunicatione, Diffic. xii. Diffic. i.

13 In illis autem omnibus & solis inuenitur potestas delegata seu commissa ad ferendum censuras, quibus alijs capacibus, fuerit delegata seu commissa ab habente potestatem ordinariam; quia iste potestatem eam alijs capacibus delegare, vt patet ex cap. Cum Episcopus. 7. de Officio Ordinarij, in 6. Addimus, alias capacibus; quia potestas ferendi censuras non potest licite nec valide Iure ordinario delegari, nisi viro, & non femina, vt deducitur ex cap. Dilecta. 12. de Maioritate & obedientia; & non nisi Clerico, vt patet ex can. In nona. 16. quæst. 7. & non Clerico coniugato, vt deducitur ex cap. Sini. 2. de Clericis coniugatis.

Quia tamen merè laicus, & femina, & Clericus coniugatus & non baptizatus sunt incapaces prædictæ potestatis ex solo Iure Ecclesiastico, in quo Papa dispensare potest; idè quilibet Ordinarius ex Papæ dispensatione potest suam iurisdictionem delegare, non solum non Clerico, & multò melius Clerico coniugato, in quo Doctores conueniunt; sed etiam viro non baptizato, vt contra Suarez docet Sayrus l. i. c. 5. imò & femina, vt contra Auilam l. p. dub. 6. & contra Egidium disp. 13. dub. 4. docent Sayrus & Filliucius tract. 11. c. 2. quæstio 8.

Ita tamen potestas delegata ferendi censuras, & generaliter iudicandi in foro exteriori, dependet à potestate delegantis, vt quando potestas delegantis deficit vel morte, vel translatione, aut impeditur excommunicatione, aut aliter, etiam deficiat aut impediatur potestas delegata, quando res est integra (id est, quando res seu causa nondum est inchoata) vt constat ex cap. Relatum. 19. & ex cap. Gratum. 20. & ex cap. Licet. 30. & ex cap. vlt.

de Officio delegati, & vt aduertit Auila ex alijs Anila. 2. par. disp. 1. cap. 3. dub. 3. delegatus, cui renouata est iurisdictione, valide fert censuras, & indicat quousque ad eum perueniat renouatio; vt deducitur ex cap. Vt debitis honor. 59. de Appellationibus, & ex cap. Auditis. 8. & ex cap. Mandato. 13. de Procuratoribus.

15 Obseruandum est, potestatem ferendi censuras siue ordinariam, siue delegatam, nec licite neque valide exerceri ab excommunicato, neque à suspensio non toleratis, in quo Doctores conueniunt; quia sunt priuati vsu iurisdictionis, quantum possunt ab Ecclesia, & excommunicatum, aut suspensum toleratum, etiam inualide illam exercere, etiam quando prouocatur à fidelibus (& consequenter nec licite;) quia excommunicatus, aut suspensus toleratus non obligat suo præcepto, aut quasi præcepto, cum licitum sit subditis non communicare cum illo, saltem in actibus iurisdictionis, quibus est priuatus: ac proinde nec ligat suis censuris, quia incurfus censuræ supponit inobedientiam, quæ non reperitur, quamuis non impleatur præceptum excommunicati, aut suspensi etiam tolerati, de quo latius Tractatu de Excommunicatione Disput. vii. Diffic. 11. & Tractatu de Suspensione, Diffic. vii. & Tractatu de Interdicto Diffic. 14.

Addimus, quòd quamuis excommunicatus, aut suspensus non toleratus, nequeat, adhuc valide, suam iurisdictionem delegare, quia id est actus iurisdictionis, cuius vsu est omnino priuatus: potest tamen valide, quando est toleratus (etiam quando id facit illicitè, vt quando ipse se ingerit ad id) quia eo ipso, quòd Ecclesia eum tolerat in fauorem fidelium, relinquit illam sufficientem, vt possit validos efficere actus (exceptis præceptis ob rationem dictam) sub conditione tamen, si ab ipsis fidelibus, cum quibus communicat, ad eos actus acceptentur; de quo latius locis supra citatis.

DIFFICULTAS V.

Quibus modis possit ferri Censura.

17 Conueniunt Doctores Primò, censuram posse duobus modis ferri: vno modo Iure, seu lege perpetua, præcipiente aliquid sub censura incurrenda, statim ac violatur ius; & hæc dicitur *censura à Iure*, quia ipso solo Iure perseverante, quamuis legislator, & simul lator censuræ deficiat, verè fertur, & incurritur: altero modo fertur censura, vel præcepto transitorio, præcipiente aliquid sub censura incurrenda statim, ac violatur præceptum; vel noua sententiā superaddita ipsi Iuri aut præcepto, pro transgressione Iuris aut præcepti, quando nec Iure nec præcepto fertur ipso facto, sed ad summum imponitur comminatorie; & censura posteriori modo lata, siue medio præcepto transitorio, siue sententiā noua superaddita Iuri aut præcepto transitorio, dicitur *ab homine*, quia ab ipso perseverante in officio infligitur, & non ipso deficiente, etiam si lata sit medio præcepto.

Ad ferendam autem censuram priori modo, nempe à Iure, requiritur potestas ad ferenda Iura seu statuta perpetua, quæ reperitur in Romano Pontifice, & in alijs inferioribus Episcopis, & in omnibus alijs qui iurisdictionem Episcopalem participant, & etiam in Legato à latere Sedis Apostolice.

Sayrus.

Filliucius.

14

postolica, in Concilijs quoque generalibus, & in Provincialibus, & in Synodo Diocesana, & in Congregationibus seu Capitulis generalibus Religionum, & in Visitationibus diocesum & Religionum dum visitant. Ad ferendas vero censuras posteriori modo, nempe ab homine, sufficit potestas exterior Ecclesiastica, siue ordinaria siue delegata, qualis reperitur in Vicario seu Prouisorio Episcopi, & in Archipresbytero, & in alijs; quia ad id sufficit posse ferre præceptum, aut sententiam, & censura punire, quod potest quicumque qui habet potestatem exteriorem Ecclesiasticam.

18 Quia tamen Ius ex se est perpetuum, ideò, quamvis legislator deficiat, manet Ius efficax ad infligendam censuram ipsi Iuri annexam: & quia præceptum non est perpetuum, sed cessat cessante officio personæ præcipientis, siue morte siue desertione officij, ideò etiam infligendam censuram ipsi præcepto annexam. Quia verò sententia superaddita Iuri aut præcepto, secum trahit executionem, ideò statim ac ipsa fertur, infligit censuram, quæ non cessat cessatione officij ferentis sententiam, sed absolutione, aut aliter; sicut etiam censura incurta ob violationem Iuris aut præcepti non cessat reuocatione Iuris, nec cessatione præcepti, sed absolutione, aut aliter.

19 Conueniunt Secundò Doctores, censuram posse duobus alijs modis ferri, nempe specialiter & generaliter, ut deducitur ex cap. Romana. 5. de Sententia excommunicationis, in 6. specialiter, quando fertur contra personas determinatas, nominatim expressas nomine proprio, aut nomine officij, aut aliter (siue mediâ sententiâ superaddita Iuri aut præcepto, siue medio præcepto:) imò etiam quando fertur contra communitatem aliquam determinatam & expressam, quamvis tunc censura dicatur generalis: tunc dicitur ferri generaliter, quando fertur non contra determinatas personas, aut communitates nominatim expressas, sed contra personas aut communitates indeterminatas, & sub vaga quadam ratione (siue medio Iure aut præcepto, siue mediâ sententiâ superadditâ) etiam si censura incurta à particulari persona, ut particularis est, dicatur specialis.

Conueniunt Tertiò Doctores, censuram dupliciter imponi, Iure, aut præcepto; seu annecti Iuri aut præcepto, nempe ferendam & latam. Illa est ferenda, seu sententiâ ferenda, quæ non fertur seu infligitur ipso Iure, nec præcepto; quia Ius aut præceptum illam tantum comminatur; & ideò transgressor Iuris aut præcepti illa non ligatur ex vi Iuris nec præcepti, sed tantum ex vi sententiæ superadditæ à Iudice, si superaddatur. Illa verò censura est lata seu latæ sententiæ, quæ actu fertur & infligitur ipso Iure aut præcepto, statim ac quis violat Ius aut præceptum cui est annexa, & dicitur lata, aut latæ sententiæ, quia ante violationem lata est sub conditione futuræ violationis; & dicitur etiam ipso facto, quia ipsa violatione nullo alio spectato incurritur; & quando est annexa Iuri, etiam dicitur ipso Iure, seu à Iure, quia ipso solo Iure perseverante infligitur, quamvis deficiat legislator. Incurritur autè ipso facto ante sententiam declaratoriam criminis, quia est pœna priuatiua, quæ ex vna parte fit integrè ipso Iure aut præcepto, abique cooperatione aliqua criminosis, consistens in prohibitione, aut in habilitate, aut in vtraque,

pro diuersitate censuræ, & ex alia parte non est pœna intolerabilis.

Tunc autem imponitur seu annectitur Iuri aut præcepto censura lata, quoties imponitur verbis significantibus censuram actu infligi, seu incutere statim post transgressionem, absq; noua & superaddita sententiâ, ut quando imponitur verbis comminantibus censuram, aut alijs, addito tamen aliquo ex illis tribus verbis, nempe, vel latæ sententiæ, vel ipso facto, vel ipso Iure, quando annectitur Iuri, & etiam quando imponitur Verbis censuræ præsentis Indicatiui, ut quando dicitur, excommunicamus, suspendimus, interdicens. Imò etiam quando fertur Verbis præsentis Imperatiui, aut Optatiui, quibus non committitur, aut quasi imperatur, alteri executio seu inflictio censuræ, ut quando dicitur, incidat, aut incurrat excommunicationem: & etiam (quidquid dicat Nauarrus cap. 27. n. 12.) quando imponitur Verbo substantiuo præsentis Imperatiui, aut Optatiui, aut futuri Indicatiui, addito tamen Participio præteriti, ut quando dicitur, sit excommunicatus, aut erit excommunicatus: imò etiam quando imponitur alijs Verbis de futuro, quibus idem significatur, ut quando dicitur, incidet, aut incurret excommunicationem.

Tunc imponitur aut annectitur Iuri aut præcepto censura ferenda, seu sententiâ ferenda, quando imponitur verbis, quibus nō significatur statim incutiri aut infligi post transgressionem, absq; superaddita Iudicis sententiâ; ut quando imponitur talis verbis comminatorijs, non addito verbo latæ sententiæ, nec ipso facto, nec ipso Iure, nec alio æquivalente, ut quando tantum dicitur, sub pœna excommunicationis, & quando imponitur verbo censuræ de futuro, ut quando dicitur, excommunicabimus, suspendemus, & quando imponitur Verbis præsentis Imperatiui, aut Optatiui, quibus quasi imperatur & committitur alteri executio seu inflictio censuræ, ut quando dicitur, excommunicatur, suspendatur.

Addimus, ut optimè Atila 2. p. cap. 1. dub. 2. & Egidius disp. 13. n. 2. quòd quando verba reperiuntur dubium, an contineant censuram latam, prædicandum est non continere illam, sed tantum ferendam; quia odia sunt restringenda.

DIFFICULTAS VI.

Quæ requirantur in ferente Censuras ad eas valide ferendas.

P Rimiò ad valide ferendas censuras requiruntur potestas seu iurisdicctio ad eas ferendas, ut patet, & quòd nō sit impedita, aut per legittimam appellationem, antequam censura incuratur, per cap. à Iudice. 10. de Appellationibus, in 6. aut per legitimam reculationem, etiam antequam censura incuratur; aut per excommunicationem, aut per suspensionem, siue ipsius ferentis censuras ex cap. Audiuimus. 24. q. 1. siue illius à quo dependet potestas ferendi censuras, ut per excommunicationem aut suspensionem delegantis iurisdicctio, quando ferens censuras est delegatus, si res non sit incepta, aut per excommunicationem, aut suspensionem Episcopi; quando Vicarius seu Prouisorius illas fert ex cap. 1. de Officio Vicarij, in 6.

Secundò requiritur ad valide ferendas censuras quòd eas ferens ferat, aduertens & intendens eas infligere; quia si non aduertat quid agat, non

fert illas validè, quia non agit vt homo: imò requiritur, quòd aduertat plena aduertentia, aliàs sufficiente ad mortale; quia absque ea pronuntiatio censuræ non erit simpliciter humana; & si non ferat censuras intendens eas infligere, non fert illas validè: quia intentio est, quæ dat valorem actionibus humanis, ex cap. cum voluntate. 54. de Sententia excommunicationis; & præter dictam aduertentiam & intentionem requiritur etiam expressio exterior dictæ intentionis, verbis, aut scripturâ, aut notibus facta, aliàs non erit sensibilis & humana, & quòd ea sufficienter exprimat latio censuræ huius aut illius.

24

Ægidius.

Quòd autem censura feratur metu graui, seu cademe in virtum constantem, non obstat valori censuræ, vt contra nonnullos docent Ægidius disp. 13. dub. 5. & communiter Doctores, quia censura sic lata nullo iure irritatur: quia in primis non iure naturali, quia quamuis eo metu fiat, est simpliciter voluntaria; deinde non iure aliquo positivo, quia nullum est quo irritetur, etiam si absolutio a censura, quamuis favorabilis ipsi absoluendo, irritetur, in cap. vnico, de ijs quæ vi metusve causa fiunt, in 6. quia ad hanc irritandam fuit maior ratio, quàm ad irritandam lationem censuræ; quia crebrius contingit absolutionem fieri metu, quàm lationem censuræ, præsertim quòd nullitas absolutionis metu extortæ est fauor potestatis Ecclesiasticæ, quæ maximè infirmaretur, si absolutio sic extorta maneat valida, non verò si latio censuræ aliàs iusta; & magis prospiciendum est fauori potestatis Ecclesiasticæ, quàm delinquentis indigni fauore.

25

Tertiò ad validè ferendas censuras requiritur, quòd eas ferens, adhuc in suos subditos, sit intra suum territorium, seu intra locum suæ iurisdictionis, vt patet ex Clementina vnica, de Foro competentis; quia iurisdictione contentiosa, qualis est ad ferendas censuras, exercetur pro tribunali, in quo nequit quis extra suum territorium sedere. vnde Episcopus existens extra suum territorium, non potest validè ferre censuras, adhuc in suos subditos. In ea tamen Clementina conceditur Episcopis vi expulsi à suo Episcopatu, vt in loco ei viciniore suam iurisdictionem exerceant, petita (quamuis non obtenta) licentia ab Episcopo loci.

Quartò requiritur, quòd ferens censuras, eas ferat contra alterum, & non contra seipsum, vt constat ex can. 2. 4. quia censura, vt pote pœna, tantum potest ferri ex vi coactiuæ in subditum, & nemo est sibi neque suæ legi subditus, quoad vim coactiuam: ac proinde Iudex prohibens aliquid sub censura, eam non incurrit, quamuis quoad vim directiuam teneatur sua prohibitionem cui annexuit censuram: imò requiritur, quòd eam non ferat in propria causa, nisi vt violentiam sibi factam repellat, seu per modum defensionis, vt constat ex cap. Delicto. 6. de Sententia excommunicationis, in 6.

DIFFICULTAS VII.

Qui possint ligari Censuris.

26

Conueniunt Doctores, eos omnes & solos posse censuris ligari, qui alicui superiori Ecclesiastico, habenti iurisdictionem in foro exteriori, subditi sunt. Quia sicut ferre censuras, est

actus omnis & solius dicti superioris; ita etiam censuris ligari, est omnis & solius subditi dicto superiori, vt deducitur ex cap. A nobis. 21. de Sententia excommunicationis, & ex cap. Cum inferior. 16. de Maioritate & obedientia.

Vnde creaturæ irrationales, vt locustæ, non possunt censuris ligari, quia non sunt subditi alicui superiori Ecclesiastico; quamuis ab Ecclesia institutæ sint quædam imprecationes, quibus à Deo postulat destructionem quarundam, quæ fructus terræ deuastant: nec angelis adhuc mali, quia non sunt subditi alicui superiori Ecclesiastico: nec homines non baptizati, quamuis sint Cathumeni, quia adhuc isti non sunt subditi Ecclesiæ, quia nondum ad eam pertinent, quia nondum receperunt Baptismum, qui est ianua ad Ecclesiam: nec Papa, quia nulli superiori Ecclesiastico in foro exteriori subditus est.

27

Imò nec defuncti possunt censuris ligari, vt contra nonnullos Theologos & Iuristas docent communiter Doctores, quia scilicet non sunt subditi Ecclesiæ militanti, quia ei non est concessa potestas ligandi directè, nisi eos qui super terram sunt: & idè qui viuens non incurrit censuram, nequit eam post mortem incurere; ac proinde qui viuus mandat occidi Clericū, qui post mortem ipsius mandantis occiditur, non incurrit excommunicationem, quam incurreret si viueret. Imò defunctus, qui censura ligatus moritur, non perseverat propriè & directè ligatus, quia iam in se ipso non est capax censuræ. Nihilominus in alijs fidelibus viuentibus manet ex voluntate Ecclesiæ obligatio, quæ in eis esset si censura ligatus viueret, quousque defunctus absoluitur; & consequenter per absolutionem non absoluitur directè & in se ipso; & quia non est in se ipso ligatus, & quia non habet superiorem à quo possit in se ipso absolui: absoluitur tamen indirectè quoad alios fideles, vt possint eam sepelire in loco sacro, & pro eo suffragia offerre: sicut etiam quando post mortem censurâ ligatur, vt aliquando fieri in Ecclesia, dicitur in c. A nobis. 28. de Sententia excommunicationis. tantum ligatur indirectè, & quoad alios, vt nequeant eum sepelire in loco sacro, nec pro eo suffragia offerre. Et hoc tantum modo in nonnullis Concilijs aliqui hæretici sunt post mortem anathematizati, si anathematizatio in eis sumitur pro excommunicatione: & fortè non sumitur pro ea, sed pro execratione & detestatione, vel pro declaratione qua declarantur fuisse in vita excommunicati.

28

Nihilominus corpora defunctorum possunt comburi, aut aliter malè tractari; quia sunt res quædam externæ, & super terram, de quibus, sicut de alijs rebus externis ipsius defuncti, Respublica tam secularis quàm Ecclesiastica potest disponere, & expedit ad bonum commune, neque potestate seu iurisdictione in ea corpora tamquam in subditos, sed tantum tamquam in res pertinentes ad Rempublicam.

Nec idem potest à se ipso censuris ligari; quia non est sibi ipsi subditus, saltem quoad vim coactiuam, vt diximus Difficultate præcedenti.

29

Nec pueri ante vsum rationis, nec perpetuo amentes, qui ante vsum rationis in amentiam inciderunt, possunt ligari censurâ prærequirente propriam culpam, quia sunt culpæ incapaces; bene tamen, quidquid alij negent, possunt ligari censurâ

surā non praequirente propriam culpam, ut interdito personali, sed non quoad effectus in prohibitione consistentes, quia sunt incapaces prohibitionis, sed quoad alios quorum sunt capaces, ut quoad priuationem Ecclesiastica sepultura, ex qua priuatione redundat in alios fideles prohibitio eos sepeliendi in loco sacro.

Pueri tamen impuberes, ratione videntes, possunt simpliciter ligari quacumque censura à iure lata, ut constat ex cap. 1. & ex ultimo de Sententia excommunicationis; & merito: quia ex vna parte possunt peccare adhuc mortaliter, & ex altera nullo iure censura contra eos lata irritatur.

Suarez.
Egidius.

Imò, ut contra Hugolinum cap. 17. §. 3. num. 5. & contra Abbatem docent Suarez disp. 5. sect. 2. & Egidius disp. 13. dub. 6. possunt valide ligari censuris ab homine, quia ex vna parte possunt peccare adhuc mortaliter, & ex altera nullo iure censura contra eos lata irritatur, imò nec prohibetur contra eos ferri; ac proinde, ut indicat Egidius,

30

id potest licite fieri à superiore. Quod verò non percipiant ordinem iudicium, non obstat, ut ligentur censuris generaliter latis; quia tunc non est necessarium ad inscriptionem, quod interueniat cum illis ordo iudicium; imò nec obstat, ut ligentur censuris specialiter latis contra illos, quia instrui possunt de ordine iudicium: sicut etiam possunt ligari alij puberes ordinem iudicium ignorantes, quia etiam possunt instrui; imò & quamuis non possent, cum possint medio procuratore se defendere. Quod si impuberes ratione videntes possunt censuris ligari, etiam de facto ligantur quando in eis est causa sufficiens, ut contra Vasquez de Penitentia quest. 90. art. 2. dub. 4. supponunt Alterius lib. 3. disp. 10. c. 4. & Egidius, & quoad censuram iure latam supponitur in cap. 1. & ult. de Sententia excommunicationis.

Alterius.
Egidius.

Idem quod diximus de pueris ante usum rationis, & de perpetuo amentibus ante illum, etiam est verum in perpetuo amentibus, qui post usum rationis in amentiam inciderunt, excepto quod isti possunt ligari censuris, & de facto ligantur, quando ante amentiam dederunt causam sufficientem, sed non ligantur quoad effectus in prohibitione consistentes, quia iam sunt incapaces prohibitionis, sed quoad alios, quorum sunt capaces. Qui verò incidit in amentiam tantum temporaneam, potest ligari censuris etiam quoad effectus in prohibitione consistentes (si aliàs sit aut fuerit causa sufficiens) quia sicut habitualiter & quasi in actu primo retinet usum rationis, quamuis pro eo tempore impeditur, ita etiam est capax prohibitionis in actu primo, etiam si ab obligatione in actu secundo pro eo tempore excusetur ob dictum defectum.

31

DIFFICULTAS VIII.

Utrum existens in alieno Episcopatu, possit ligari censuris à suo Episcopo.

32

Conueniunt Doctores, existentē extra suum Episcopatum in alieno, non ligari censuris annexis statuto perpetuo, seu constitutioni perpetuae sui Episcopatus, ut constat ex cap. 2. de Constitutionibus, in 6. ubi redditur ratio huius, quia scilicet extra territorium Ius dicenti non paritur impune: quibus verbis supponitur, Episcopum

non habere iurisdictionem ad dicendum Ius extra suum territorium, quia dicitur, existentem extra suum Episcopatum non obedire suo Episcopo, non fieri dignum pena. Et idem est quando quis existit in loco exempto à iurisdictione sui Episcopi, quamvis intra suum Episcopatum, ut contra Archidiaconum & contra alios docent communiter Doctores, & deducitur ex cap. Cum Episcopus. 7. de Officio Ordinarij, & ex cap. 1. de Privilegijs, in 6. & merito: quia locus ille est formaliter extra territorium sui Episcopi, cum sit extra iurisdictionem illius. Nomine autem loci exempti, quoad hunc effectum, intelligitur locus exemptus ratione sui, ut sunt Abbacies aliquae, & Prioratus aliqui, & non intelliguntur Monasteria Religiosorum, ut contra Henriquez & Aulian docent Suarez disp. 5. sect. 4. & Egidius disp. 13. dub. 7. quia locus Monasterij non est exemptus, sed tantum Religiosi ipsi, qui non ratione loci, sed ratione sui sunt subditi suis Prelatis Religiosis, sicut filij parentibus, & vxor marito, & ubique terrarum possunt à suis Superioribus legi censuris, siue annexis statuto perpetuo, siue precepto, ut aduertit Egidius num. 64. Quod intelligimus de censuris annexis statuto totius Religionis, & precepto Generalis: quoad Promissionem verò & Superiores immediatos domorum, standum est legibus & consuetudinibus Religionum.

Est tamen difficultas, An subditus Episcopo existens in alieno Episcopatu, possit ligari censuris annexis precepto, siue generali siue speciali sui Episcopi.

Suarez disp. 5. sect. 5. & Sayrus lib. 1. cap. 7. partem affirmatiuam tuerentur, quia preceptum, siue censura ei annexa, non tam respiciunt territorium seu locum iurisdictionis, quam personas subditas, ac proinde obligat suos subditos, & censuram ei annexa eos ligat ubicumque sint.

Henriquez verò lib. 13. cap. 26. & Egidius disp. 13. num. 61. partem negatiuam tradunt, & merito: quia iurisdicchio Episcopi non extenditur ultra suum territorium, ut satis significat Pontifex in dicto c. 2. dum reddens rationem, ob quam qui extra territorium Episcopi furantur, non ligentur statuto Episcopi excommunicantis ferre, ait, quia extra territorium Ius dicenti non paritur impune, ubi per Ius dicere non intelligit ferre statutum seu legem, quia ferè idem esset, non potest ferre statutum, quia non potest illud ferre, sed idem est ac uti iurisdictione; ac proinde Episcopus tantum habet iurisdictionem in personas ratione territorij, quando in eo habent domicilium, aut eius domicilium.

Addimus tamen (in quo Doctores conueniunt) subditum existentem in alieno Episcopatu, possit ligari censuris à suo Episcopo ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, ut si habens animam non refideat, quia est abiens, & existens in alieno Episcopatu, quia tunc omnis residentia fit in proprio Episcopatu: aut si quis furum fecit in proprio Episcopatu, & in alieno existens non satisfacit, quia ratione delicti locatur quis forum, ut dicitur in cap. ult. de Foro competentis. Unde in dictis casibus existens in alieno Episcopatu, incurrer censuram annexam statuto aut precepto, siue generali, siue speciali moris (siue ante egressum à suo Episcopatu, siue post)

ex consensu Episcopi loci in quo est, qui requisitus consentire debet, quia alter Episcopus habet ius ratione delicti, quia ex vna parte statuto aut præcepto notificato, censura, quæ ei annexatur, executioni mandatur absque actu aliquo iudiciali faciendo in alieno territorio, quia in eo inualidè fieret absque consensu Episcopi illius territorij, quamvis iniuste negato; & ex altera parte ratione delicti commissi in proprio Episcopatu, manet in alieno territorio subditus suo Episcopo.

DIFFICULTAS IX.

Utrum existens in alieno Episcopatu, possit ligari Censuris ab Episcopo Episcopatus in quo est.

36 **C**onueniunt Primò Doctores, existentem in alieno Episcopatu, animo semper manendi in eo, obligari statuto illius Episcopatus, & præceptis illius Episcopi, & ligari censuris eis annexis, quia ex tunc acquirit domicilium, & fit incola illius loci: & idem est, ut non pauci contra nonnullos docent, quando est in eo Episcopatu animo ibi manendi ad medietatem anni plus minùve, quia eo acquirit quasi domicilium.

Conueniunt Secundò, existentem in alieno Episcopatu absque dicto animo tamquam hospitem & alienigenam (de quo procedit difficultas) posse ratione delicti in eo Episcopatu commissi, ante publicationem præcepti generalis, & ante intimationem specialem, ligari censura annexa ipsi præcepto, siue generali Episcopi Episcopatus in quo est, ei notificato in eo Episcopatu, siue generaliter, si est generale, siue specialiter, si est speciale; ut si commisit furtum, ut satisfaciat: quia ratione delicti sortitur quis forum quoad illud delictum, ut dicitur in cap. vi. de Foro competent. Addimus, *ei notificato in eo Episcopatu*, quia, ut contra nonnullos aduertunt Auila 2. part. cap. 3. disput. 2. dub. 3. & Aegidius disp. 13. num. 59. si ante notificationem præcepti egreditur ab eo Episcopatu, non ligatur censura, tali præcepto siue generali siue speciali annexa, nisi post egressum ei notificetur ex consensu Episcopi proprii, aut alterius in cuius territorio sit, qui requisitus consentire tenetur, quia Episcopus loci habet ius ad id ratione delicti.

37 **E**st tamen difficultas Primò, An alienigena existens in alieno Episcopatu, ligetur censurâ generaliter latâ annexâ dicto seu præcepto generali Episcopi Episcopatus in quo est lata, non in satisfactionem delicti antea commissi.

Glossa. Glossa in cap. *A nobis*. 21. de Sententia excommunicationis, partem affirmatiuam tueretur: quia ratione violationis edicti fit subditus ei Episcopo.

Aegidius. Aegidius verò disput. 13. nu. 58. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & absque dubio traditur in dicto cap. *A nobis*. & merito: quia ille, quamvis sit in eo Episcopatu, non est subditus ei Episcopo, ut supponitur in dicto c. *A nobis*, quia non acquirit domicilium, nec quasi domicilium in eo, ratione cuius quis ad parochiam & ad Episcopatum perinet: ergo non obligatur eius præcepto generali, nec ligatur censurâ ei annexâ. & ob hanc rationem etiam non ligatur censurâ specialiter annexâ præcepto spe-

ciali, sicut nec obligatur ipso præcepto, quia scilicet non est ei subditus.

Ad rationem autem Glossæ negamus, alienigenam ratione violationis præcepti generalis aut specialis Episcopi, non continentis materiam alias lre naturali aut diuino prohibitam, fieri subditum ipsi; quia tali violatione non delinquit, quia nondum est ei subditus, ut eius præcepto obedire teneatur. Et quamvis fiat, quando præceptum Episcopi continet materiam alias lre naturali aut diuino prohibitam, quia violatione illius fit delinquens contra præceptum naturale aut diuinum, fit tamen solum subditus ipsa violatione, ut ipsi Episcopo post violationem præcipienti, siue generaliter siue specialiter, pro violatione obediat, & ut ligetur censurâ annexâ præcepto lausfaciendi, si non satisfaciat.

Secundò est difficultas, An alienigena ligetur censuris annexis statuto perpetuo Episcopatus in quo est.

Filliucius Tract. 1. c. 5. in fine, partem affirmatiuam tueretur, quia statutum perpetuum respicit territorium, & personas ratione territorij.

Aegidius verò ubi supra partem negatiuam tradit, & merito: quia nemo obligatur statuto, ac promde nec censura ei annexa ligatur, nisi ratione domicilij, aut quasi domicilij fiat incola illius Episcopatus aut Reipublicæ, ubi est statutum illud: quia statutum ita respicit territorium, & personas ratione illius, ut non respiciat omnes qui in eo sunt, sed tantum eos qui ad illud pertinent, & sunt incolæ illius.

Obseruandum est, in quo Doctores conueniunt, statuto antea facto, & censurâ ei annexâ, etiam comprehendi eos qui post factum statutum sunt subditi, quia obligatio statuti etiam durat eo tempore quo iam sunt subditi: imò addimus, ut contra Sayrum & Auilam aduertunt Suarez disput. 5. sect. 5. & Aegidius num. 59. edicto seu præcepto generali, & censura ei annexa, comprehendi eos qui post publicatum edictum sunt subditi supradicto modo, quia etiam post publicationem edicti durat eius obligatio, & impositio pœnæ, alias tunc non comprehenderet eos qui erant subditi tempore publicationis.

Vagi verò, seu vagabundi, ligari possunt censuris, ab Episcopo loci in quo actu habitant, & non ab alio Episcopo, quia sunt subditi Episcopo illius, & ei soli, quia actualis habitatio in his est loco domicilij, quia non habent alium modum domicilij; quod eis conuenit lre non scripto, sed vlu & praxi introducto.

DIFFICULTAS X.

Utrum Censura possit valide ferri ob peccatum tantum veniale.

Supponimus, in quo Doctores conueniunt, censuram strictè sumptam non posse ferri validè (& consequenter nec incurri) nisi ob peccatum seu culpam, quia censura est pœna quæ necessariò respicit culpam.

Est tamen difficultas, An ferri possit & incurri ob peccatum tantum veniale.

Circa quam conueniunt Doctores Primò, excommunicationem maiorem non posse, nisi ob peccatum mortale, ut dicitur in can. *Nemo Episcoporum*. 11. quæst. 3. quia est pœna grauissima, &

& consequenter peccato veniali, utpote leui, maior, inæqualis, & iniusta, ac proinde nulla, quando ob peccatum tantum veniale fertur. Vnde non potest valide ferri nec incurri ob non parendum Superiori in re leui. Imò ut contra Glossam in cap. Duo. 96. docent communiter Doctores, nec ob non comparandum coram Iudice in re leui; quia nec in non parendo Superiori in re leui, nec in non comparando coram illo in re leui, potest esse nisi tantum peccatum veniale, seu leue.

42 Conueniunt Secundo, excommunicationem minorem posse ferri & incurri ob peccatum tantum veniale, quia omnibus peccatis est poena leuis; quia quamuis ex obiecto sit graue malum, ob maximam tamen facilitatem qua auferri potest, est leue: quia auferri potest à Confessario ordinario, imò à quolibet simplici Sacerdote. Vnde id intelligitur de excommunicatione minori, ut nunc fertur, quæ tantum fertur à Iure, quam potest Confessarius peccati venialis auferre: & etiam potest intelligi de excommunicatione minori, si feratur generaliter ab homine, quia etiam potest à Confessario peccati venialis auferri. Non tamen est verum de excommunicatione minori, si specialiter feratur ab homine, quia hæc tantum potest à Iudice in foro exteriori auferri; ac proinde tunc esset grauis poena, quia est graue malum ex obiecto, & esset difficile ablatu.

43 Est ergo punctum difficultatis, an suspensio & interdictum integrè & plenè, ut communiter feruntur, possint valide ferri (& consequenter incurri) ob peccatum tantum veniale. Addimus, integrè & plenè, ut communiter feruntur; quia si tantum sint ab vna actione, & ad breue tempus, ut ferri possunt pro arbitrio Iudicis (quamuis tunc non erunt censuræ) possunt, utpote poenæ leues, ferri & incurri ob peccatum tantum veniale.

Caietan. Nauarrus. Henriquez. Auila. Caietan. v. Præcepti transgressio, Nauarrus cap. 27. num. 165. Henriquez & Auila, absolute & absque vlla limitatione docent, posse ferri & incurri ob peccatum tantum veniale, quia etiam excommunicatio minor potest, & tamen est maior poena quam suspensio & interdictum, adhuc plenè & integrè lata.

Sauarez. Aegidius. Vasquez. Saurez. verò disp. 4. sect. 4. Aegidius disp. 13. dub. 8. & Vasquez 1.2. disput. 158. docent non posse, & merito (excepto interdicto particulari personali puro, lato à Iure, vel generaliter ab homine, & non reſeruat) quia suspensio & interdictum plenè lata, sunt ex obiecto grauius mala, & (excepto dicto interdicto) non possunt facile auferri, sicut auferitur excommunicatio minor (ex quo habent, quod sint maior poena quam excommunicatio minor) quamuis non reſeruentur, non possunt auferri à Confessario

44 ordinario (sicut potest auferri excommunicatio minor) ut de suspensione dicemus in suo Tractatu Difficultate x. & de Interdicto Difficult. xvi. Excepimus interdictum personale particulare purum (id est, non adiunctum locali) latum à Iure, vel generaliter ab homine, & non reſeruat, ut possint ob peccatum tantum veniale ferri & incurri, ut dicemus in suo Tractatu Difficult. xiii. quia ex alia parte istud (sicut & alia) non est intensius maior, imò est minor priuatio quam excommunicatio minor, & ex alia ita facile potest auferri, ac excommunicatio mi-

nor, quia potest à Confessario ordinario auferri, ut dicemus in eo Tractatu Difficult. 16. & tamen expendemus; & ex alia non est adiunctum interdicto locali, quod non potest nisi ob graue peccatum ferri, ut dicemus in eo Tractatu Difficult. Quod autem nulla suspensio, & nullum interdictum, nisi dictum, possint auferri à Confessario ordinario, probatur: quia illa censura, & ea sola potest à Confessario ordinario auferri, cuius absolutio non reſeruat, & potest sacramentaliter fieri (quia isto solo modo potest ordinarius Confessarius censuram auferre) & cuius absolutio prærequiritur ad absolutionem à peccatis, ut Confessarius non impediatur ista censura à suo officio, & cuius absolutione non perturbatur tribunal ferentis censuram; ut contingit, quando persona ligata censura est iudicialiter incognita; quia censura lata fuit à Iure, vel generaliter ab homine. Nulla autem suspensio impedit absolutionem à peccatis, quia dari potest suspensio, manens suspensio, nec interdictum personale speciale mixtum, seu adiunctum generali, sicut nec istud generale locale ex concessione Pontificis in cap. Alia mater. 24. de Sententia excommunicationis, in 6. Et quamuis locale speciale, & generale personale, vere impediunt absolutionem à peccatis, nihilominus non possunt auferri à Confessario ordinario, quia ablatio eorum requirit iurisdictionem exteriorem, & etiam ablatio interdicti generalis localis; quia nequeunt auferri sacramentaliter, quia nec locus, & specialis siue generalis, nec communitas possunt sacramentaliter absolui.

Vnde quod dicitur in cap. Nuper. 39. de Sententia excommunicat. nempe excommunicationem latam à Iure, quando non reſeruat, posse ab ordinario & à proprio Sacerdote auferri, est verum generaliter, in excommunicatione lata à Iure, de quo ibi est sermo, & etià in excommunicatione lata generaliter ab homine non reſeruat: quia excommunicatio impedit absolutionem à peccatis & absolutionem ab excommunicatione, tam lata à Iure quam lata generaliter ab homine, non turbatur tribunal ferentis illam, quia persona sacramentaliter non est iudicialiter cognita, ac proinde ab Ordinario fieri potest tam in foro exteriori quam in Sacramentali, si aliàs est Confessarius, quia in vtroque habet iurisdictionem, & à proprio Parocho Sacerdote in foro tantum Sacramentali, quia tantum in hoc habet iurisdictionem. Et idem, ob eandem rationem Pontifex, est in aliis censuris; quia id docet Pontifex non definiendo, sed declarando intentionem excommunicantis, & non reſeruans excommunicationem, ut patet ex contextu. Et eadem est intentio in ferente alias censuras, & eas non reſeruante, proportionem tamen accommodata, ita ut censura, quæ exigunt ad sui absolutionem iurisdictionem exteriorem, ut sunt suspensio ob rationem dictam, & interdictum personale generale, & vtrumque locale & personale speciale, adiunctum locali siue generali siue speciali, tantum possunt auferri ab Ordinario iurisdictione exteriori; & quæ possunt sacramentaliter auferri, & absque turbatione tribunalis ferentis, ut sunt interdictum personale speciale purum latum à Iure, vel generaliter ab homine, possunt etiam auferri à proprio Parocho Sacerdote, quia potest sacramentaliter absolvere, & ob hanc rationem etiam à Confessario ordinario. Nulla

Nulla ergo suspensio potest validè ferri ob peccatum tantum veniale, non solum specialiter ab homine, sed nec à Iure, nec generaliter ab homine; quia nulla potest facillè auferri, quia nulla potest à Confessario ordinario auferri, & nullum interdictum potest validè ferri specialiter ab homine ob peccatum tantum veniale: quia eo ipso non potest facillè auferri, quia non à Confessario ordinario in foro Sacramentali, sed tantum à Iudice ipso in foro exteriori, sicut etiam excommunicatio minor, si feratur specialiter ab homine, non potest ob peccatum tantum veniale ferri validè, ob eandem rationem.

48 Ex dictis deducitur, eum, qui in violatione statuti aut præcepti, cui annexa est censura aliqua, excusatur à peccato prærequirit ad lationem validam & ad incurtionem illius, siue mortali siue veniali, pro diversitate censurarum, quocumque modo excusatur, siue defectu aduerentia, siue vi aut metu, siue gravi aliqua necessitate, siue alia via, non incurrit eam censuram.

DIFFICULTAS XI.

Utrum Censura possit ferri ob peccatum purè internum.

Adrianus Quodlibet. 8. qu. 1. lit. G. Medina C. de Pœnitentia, tract. de Oratione qu. 15. & Corduba lib. 4. Quæstionum Theolog. qu. 13. docent, ferri posse censuram ob peccatum purè internum. Et ratione probatur; quia potestas Ecclesiæ est spiritualis, ergo potest præcipere & prohibere actus purè internos & spirituales, & inobedientes præcepto, aut prohibitioni, censuris punire. Et confirmatur variis exemplis; quia in Clement. 1. de Hæreticis, excommunicantur Inquisitores, qui in causa fidei, odio vel amore aliquid omitunt; & in Clementina 1. de Statu Monachorum, excommunicatur Monachus Benedictinus, qui absque licentia Prælati se confert ad Curiam Regiam animo accusandi illum: & in can. *Si quis*. d. 30. desumpto ex Concilio Gangrensi cap. 18. anathematizantur, qui in die Dominica ieiunant in contemptum eiusdem diei: & in pluribus Canonibus Conciliorum anathematizantur, qui crederint contra id quod in ipsis decernitur.

50 Suarez verò disp. 4. sect. 2. Egidius disp. 13. dub. 8. Vasquez 1. 2. disp. 160. & communiter Doctores docent (& merito) non posse adhuc validè ferri censuram ob peccatum merè internum, quod non exeat in actum exteriorem sensibilem. Quod deducitur ex c. *Tua nos*. 34. & ex cap. *Sicut tuos*. 33. de Simonia, & ex can. *Erubescant*. 32. Et ratione probatur, quia homo nequit actus purè internos cognoscere; ergo quamvis sit superior, nequit de illis iudicare, nec eos præcipere nec prohibere; ac proinde nec eos, nec eorum omissiones, censuris nec alia pœna punire. Cum hoc tamen benè stat, quod prohibito actu exteriori, etiam indirectè & per accidens, maneat prohibitus actus interior efficax voluntatis; quia est causa actus exterioris prohibiti; & prohibito seu facto illicito actu exteriori, nequit non esse illicitum, ad illum conari: nihilominus pœna imposita pro opere exteriori, non incurritur ob affectum efficacem illius, si non fiat opus ipsum; quia pœna non derivatur secundario ex actu exteriori in affectum ef-

ficacem, sicut derivatur culpa seu malitia.

Potest tamen Ecclesia non ordinaria potestate suprema legislatoris humani, sed extraordinaria & speciali Christi commissione, gerens vicem Christi, à peccatis purè internis absolovere, & in votis purè internis dispensare.

Ad rationem ergo aduersariorum respondemus, quod quamvis potestas Ecclesiastica etiam quoad forum contentiosum sit spiritualis, id est, circa ea quæ conducunt animæ ad vitam æternam; quia tamen residet, & concessa est hominibus modo generali & ordinario, qui verè sunt sensibiles, & dependentes à sensibus cognoscentes & iudicantes; ideo talis potestas directè non se extendit, nisi ad ea quæ sensibus percipi possunt.

Ad confirmationem desumptam ex dictis exemplis respondemus, ut optime Vasquez, nullum actum interiorem contentum in illis præcipi, neque prohiberi, nec puniri ab Ecclesia, nisi verbo aut alio signo exteriùs indicetur, quamvis coniungatur cum exteriori actu; ac proinde Inquisitores non incurrit excommunicationem, quamvis ex odio vel amore non procedant in causa fidei, nisi signo aliquo exteriori indicent omissionem procedendi provenire ex odio vel ex amore; nec Monachum Benedictinum, quamvis ad Curiam animo accusandi Superiorem, nisi exteriùs indicet adire eo animo; nec eos, qui in contemptum diei Dominicæ ea die ieiunant, nisi indicent exteriùs id fieri in contemptum; nec eos, qui interiùs discedunt, nisi exteriùs indicent animum hæreticum, imò non sufficit postea fateri se interiùs discredidisse, nec adisse Curiam eo animo, nec non processisse in causa fidei ex odio aut ex amore; quia id non est discredere, nec adire Curiam eo animo, nec non procedere in causa fidei ex odio aut ex amore.

DIFFICULTAS XII.

Utrum Censura possit ferri ob peccatum exteriùs, absque inobedientia respectu Ecclesiæ.

52 Supponimus, Iudices Papa inferiores non possunt licitè ferre censuram ob peccatum exteriùs præteritum, factum absque inobedientia seu contumacia respectu Ecclesiæ, seu ministrorum Ecclesiæ, id est, quando non præcessit aliqua iuridica monitio, seu iussio, aut prohibitio, qua monuerint opus illud peccati non esse faciendum: quia ferre censuram, non præsupposita dicta monitione, prohibitum est Iure canonico in cap. *Romana*. 5. & in cap. *Constitutionem*. 9. de Sentent. excommunicationibus, & in aliis capitulis Iuris.

Est tamen difficultas, An censura possit à dictis Iudicibus validè ferri absque dicta inobedientia, id est, ob peccatum quod non sit contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum, quamvis sit contra Ius naturale, aut diuinum, aut humanum sæculare.

53 Caietanus 2. 2. quæst. 69. art. 2. Almaynus de Potestate Ecclesiastica cap. 10. & Corduba lib. 2. quæst. 27. ad 2. docent, excommunicationem maiorem (ac proinde maiori ratione suspensionem & interdictum) posse validè ferri, etiam à Iudicibus inferioribus, ob peccatum exteriùs, absque dicta inobedientia.

Quod variis exemplis & canonibus probatur, in quibus dicitur lata censura, nulla facta mentione monitionis: eis tamen id non probatur efficaciter; quia quamvis in eis non fiat mentio dictæ monitionis, non tamen significatur, nec supponitur non fuisse factam.

Ratione tamen probatur, quia peccatum exterius, quamvis non sit contra præceptum Ecclesiasticum, potest esse dignum censura, & potest ab Ecclesia puniri in bonum animæ illius qui peccat; & ex alia parte censura ex eo, quod feratur absque inobedientia respectu Ecclesiæ, non irritatur Iure aliquo: ergo ferri potest valide ob peccatum exterius, quod non sit contra præceptum Ecclesiæ.

54
Suarez.
Auila.
Aegidius.
Vasquez.

Suarez verò disp. 4. sect. 5. Auila 2. p. c. 5. disput. 1. dub. 10. Aegidius disp. 13. dub. 8. Vasquez de Excommunic. dub. 12. & communiter Doctores docent, censuram non posse validè ferri à Iudicibus (ac proinde nec incurri) nisi ob peccatum exterius inobedientiæ seu contumaciæ respectu Ecclesiæ, & merito: quia excommunicatio (imò etiam suspensio & interdictum, ut sunt censuræ) instituta est ab Ecclesia in penam contra sibi contumaces seu inobedientes; quia eam instituit excitata & admonita à Christo illis verbis Matth. 18. *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in celo.* & ob id ad eam infligendam, præcipitur Iure canonico fieri admonitionem, imò trinam, aut vnam pro tribus, ad imitationem trinæ admonitionis, quam Christus ubi supra præscripsit fieri peccatori, quamvis vnam tantum præscripsit fieri ab Ecclesia, & alias duas à proximo. Ergo contra institutionem & naturam excommunicationis, & aliarum censurarum est, ferri ob peccatum quod non sit inobedientiæ seu contumaciæ respectu Ecclesiæ; ac proinde aliter lata erit nulla & invalida, non Iure Ecclesiastico puro superaddito naturæ censuræ, sed Iure Ecclesiastico naturali, id est Iure suæ naturæ quam habet ex Ecclesiæ institutione. Ex quo constat ad rationem aduersariorum.

55
Suarez.
Auila.
Aegidius.
Conarr.
Vasquez.

Id verò quod addunt Suarez, Auila & Aegidius, nempe ad valorem censuræ prærequiriti contumaciam respectu Ecclesiæ comminantis sub censura, falsum est, ut indicant Conarruias 1. p. §. 9. & 10. & Vasquez dubit. 16. ad finem; quia absque fundamento aliquo talis comminatio requiritur, imò contra rationem: quia quamvis ea comminatio non fiat ab Ecclesia, qui ei non obedit, verè dicitur contumax in Ecclesiam, & eam non audire, quod sufficit ut censuræ puniatur. Quod non leuiter confirmatur ex eo, quod in c. *Ut animarum*. 2. de Constitutionibus, in 6. ut quid favorabile & priuilegium statuitur, non incurri censuram annexam statuto Ordinariorum, ab eo qui eam probabiliter ignorat: quo supponitur, quod incurreretur, si id non statueretur; & quod incurratur censura Iure communi lata; ac proinde, quod inobedientia respectu Ecclesiæ comminantis sub censura, non prærequiratur ad valorem censuræ, quia qui omnino aut probabiliter ignorat censuram, non est sic inobediens Ecclesiæ.

56

Addimus, non posse censuram validè ferri absque inobedientia respectu Ecclesiæ, à Iudicibus Papa inferioribus; quia contra non paucos

existimamus, posse etiam excommunicationem validè ferri à Papa absque dicta inobedientia: quia potestas Papæ ad ferendas validè censuras non est limitata ad eas dicto tantum modo ferendas, quia non est limitata per ipsius institutionem, per quam inferioribus limitatur, ut patet, quia sibi nequit eam auferre nec limitare; nec limitata est à Christo illis verbis, *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, quia Christus illis verbis nec limitauit Ecclesiæ facultatem ad censuras eo tantum modo instituendas & ferendas, nec eas eo tantum modo instituendo, quia eas verè non instituit. Nihilominus Papa illicite feret censuram absque dicta inobedientia, quando ad secum dispensandum in sua institutione non sit rationabilis causa; quia Papa suo Iure tenetur quoad vim directiuam.

DIFFICULTAS XIII.

Utrum quando Censura fertur ob aliquod peccatum, tantum feratur ob illud completum in suo genere.

Conueniunt Doctores, censuram latam ob aliquod peccatum, tantum ferri & incurri ob illud in suo genere completum, ut verbis sonant. Ita Suarez disp. 4. sect. 3. Auila 2. par. cap. 5. disp. 3. dub. 5. & Aegidius disp. 13. n. 75. quod non leuiter deducitur ex cap. *Perpetuo sanctissimus*. 7. de Elect. in 6. Et ratione probatur, quia impositio pœnæ est odiosa, ergo est strictè interpretanda.

Vnde qui conatur percutere Clericum, si verè non percutit, vel quia errauit, vel quia impedius fuit, vel aliter, non incurrit excommunicationem canonis *Si quis suadente*: & qui percutit aliquem, si non sequatur mors, non incurrit censuram, si lata sit ob homicidium quousque mors sequatur: & si non sequitur, quamvis miraculose impediat, numquam incurrit; quia quamvis ante mortem actio ex parte delinquentis sit perfecta, non tamen est perfecta ut significatur nomine *homicidium*, quod significat actionem delinquentis ut coniunctam cum morte: & qui feribit ad aliquem, non incurrit censuram latam ob scribendum ad illum, quousque ad illum perueniat scriptura: & qui profert hæresim absque assensu hæretico interiori, non incurrit excommunicationem latam contra hæreticos, quia non est perfectè hæreticus.

Et ob eandem rationem, qui consultat, aut mandat opus cui est annexa censura, hanc non incurrit, quamvis ex consilio aut mandato huius opus (nisi illa sit etiam extensa ad consulentes aut mandantes) quia qui consultat, aut mandat opus, non efficit illud in rigore. Imò addimus, quod quando censura fertur ob consilium aut mandatum, non incurritur, si non sequitur opus; & quamvis sequatur, non incurritur ante opus factum, quando censura principaliter fertur tantum propter opus, ut fertur excommunicatio contra mandantes percussione Clerici: at quando censura etiam fertur principaliter ob consilium aut mandatum, statim incurritur ante factum opus: & quamvis numquam sequatur, ut fertur excommunicatio in c. 1. de Homicidio, in 6. contra eos, qui mandant aliquem occidi per alios (quæ excommunicatio iam non habet locum,

cum, quia iam non sunt assassini) & vt fertur in Clementina de Pœnis cap. 1. contra Religiosos Mendicantes, qui in concionibus docent aliquid animo retrahendi populum à solutione decimarum; subintellige tamen animo exterius expresso, iuxta ea quæ diximus Diffic. xi.

60 Obseruandum est, censuram latam ob consilium aut mandatum non principaliter, sed tantum accessorie (qua ratione censenda est ferri, quoties non constat etiam ferri principaliter) quæ non incurritur, nisi secuto effectu, aliquando non incurri, quamvis sequatur effectus: tunc videlicet, quando efficiens effectum non efficit illum, motus consilio aut mandato, sed eodem modo efficit illum, ac si non fuisset consultus nec mandatus; quod contingit, quando consilium aut mandatum vel non fuit à principio efficax, vel si fuit, desinit esse efficax ante effectum secutum. Est tamen discrimen inter consilium & mandatum quantum ad delitionem efficacis, quod mandatum eo ipso quod reuocatur, & reuocatio fit nota mandatario, desinit esse efficax, quia in mandato agitur res mandantis, & in eius gratiam, & vt ei placeatur; ac proinde cognita opposita voluntate mandantis, etiam mandatum desinit mouere, seu esse efficax: in consilio verò non agitur res consulenti, nec in eius gratiam; ac proinde non eo ipso quod reuocatur, quamuis reuocatio fiat nota consulto, desinit mouere, & esse efficax. Sed an reuocatio, seu pœnitentia, quantum est ex se efficax consilij aut mandati, impediatur incursum censuræ, dicemus Diffic. xv.

DIFFICULTAS XIV.

Utrum Censura lata contra facientes, etiam comprehendat consulentes & mandantes.

61 C Onueniunt Doctores, vno aut altero excepto, censuræ latæ contra facientes aliquod opus, v.g. percussione Clerici, non comprehendendi consulentes, quando in latatione censuræ id non significatur; quia consulens non dicitur absolute & simpliciter facere opus: qui enim consultat percussione Clerici, quamuis sit causa moralis percussione, quæ sit ex vi talis consilij, non tamen dicitur percutere.

Est tamen difficultas, An comprehendantur mandantes, seu commendantes, & committentes alteri opus ob quod fertur censura.

Siluest. Rosella. Siluester Excommunicatio. 9. nu. 79. & Excommunicat. 10. quæst. 4. & Rosella Excommunicatio. 1. casu 43. n. vlt. partem affirmatiuam tueritur, quæ deduci videtur ex c. *Mulieres*. de Sententia excommuni. in 6. dum dicitur, eos quorum auctoritate aut mandato alij iniiciunt manus violentas in

62 Clericos, esse excommunicatos excommunicatione lata ab Innocentio II. in c. *Si quis suadente diabolo*. 17. q. 4. reseruata Sedi Apostolicæ: hæc autem excommunicatio in eo canone tantum fertur contra eos, qui manus violentas in Clericos iniiciunt; ergo censura lata contra facientes, etiam comprehendit mandantes. Et ratione insinuat in eodem cap. probatur; quia qui aliquid mandat efficere absolute, etiam simpliciter dicitur illud efficere. Iudex enim, qui mandat seu committit executori quod aliquem suspendat, absolute dicitur illum suspendere; ergo censura lata contra facien-

tes aliquid, etiam comprehendit mandantes, quia etiam isti verè & absolute dicuntur illud efficere.

Naunus verò cap. 27. nu. 51. Egidius disp. 14. n. 188. & communiter Doctores partem negatiuam tradunt, & merito: quia lex pœnalis, vt pote odiosa, strictè est accipienda secundum propriam & rigorosam significationem verborum: qui autem mandat seu committit aliquid efficere, id non efficit propriè & in rigore, quia mandare & efficere sunt in rigore distinctæ actiones, quamuis mandans opus aliquando dicatur absolute & simpliciter illud efficere, tunc videlicet quando id solet effici per alios, vt edificare, suspendere, sepelire mortuum, & alia. Ex quo constat ad rationem pro aduersariis adductam. Quod non leuiter confirmatur ex eo, quod in non paucis Iuribus, quibus fertur censura contra facientes aliquid, etiam additur contra mandantes, vt constat ex cap. vltimo de pœnis, in 6. & ex Clementina 1. eodem tit. & ex multis excommunicationibus Bullæ Cænæ Domini.

Vnde excommunicatio, quæ in dicto cap. *Mulieres*. dicitur aut supponitur incurri ob mandatum percussione Clerici, non est ex vi dicti Canonis, *Si quis suadente*. in quo tantum fertur excommunicatio contra percipientes Clericum, sed ex vi dicti cap. *Mulieres*, in quo excommunicatio illa lata in eo canone extenditur ad mandantes, ad quam extensionem faciendam motus fuit Pontifex ratione pro aduersariis adducta; quia scilicet ille dicitur committere delictum, cuius auctoritate & mandato committitur, quæ ratio non sufficeret ad illam excommunicationem incurrendam, nisi Pontifex ea motus faceret dictam extensionem: sicut etiam in c. *Quantum*. 47. de Sententia excommuni. extenditur excommunicatio illi canonis ad non impediens percussione Clerici, cum possint, ad quam extensionem mouetur Pontifex, quia illi consentiunt (& consequenter etiam extenditur ad consulentes, & auxilium præbentes, quia etiam consentiunt) consentientes autem pari pœna plectendi sunt ac facientes. Quæ ratio non sufficeret ad illam excommunicationem incurrendam, nisi etiam ea motus Pontifex talem extensionem faceret.

Egidius tamen excipit casum, nempe quando lex esset ferè frustratoria, si non comprehenderet mandantes, vt esset lex prohibens sepelire excommunicatum defunctum, si sola persona, quæ suis manibus sepelit, incurrat excommunicationem, & non id mandantes. Id tamen absque sufficienti fundamento excipit, vt in eo casu non habeat locum nostra doctrina supradicta, ob quam in c. *Si ciuitas*. 17. de Sententia excommunicationis, in 6. necessarium fuit, vt interdictum, quo ciuitas interdictur, etiam comprehenderet suburbia, quod Pontifex illud extenderet ad suburbia, quamuis esset ferè frustratorium si illa non comprehenderet.

DIFFICULTAS XV.

Utrum quando Censura extenditur ad mandantes & consulentes, eam incurrant, si ante opus secutum reuocent mandatum aut consilium.

Difficultas hæc tantum habet locum, & procedit de censura lata ob opus, & exten-

sa ad mandatum & consilium; lata principaliter ob opus tantum, & quæ ob id non incurritur ante opus secutum.

Conueniunt Doctores, reuocationem, seu resipiscientiam à mandato vel consilio, peruenientem ad notitiam mandatarij vel consulti, qua mandatum vel consilium definit mouere, seu esse efficacem (quod semper efficit reuocatio mandati nota mandatario, & non semper reuocatio consilij, quamuis nota consilio) impedire incursum censuræ; quia tunc nec mandans nec consulens est causa operis, ob quod solum principaliter lata est censura.

66 Est tamen difficultas, an quando mandatum aut consilium post reuocationem seu pœnitentiam mansit efficax, seu mouens, vel quia reuocatio non peruenit ad notitiam, vel aliter, tunc reuocatio seu pœnitentia impedit incursum censuræ; & non procedit, quando reuocatio seu pœnitentia non est efficax quantum est ex se, id est, quando non est talis, ut mandans aut consulens, quantum in se est, pro temporis opportunitate non curet impedire efficaciam, seu motionem, seu influxum sui mandati aut consilij, si commodè potest notificando reuocationem, & si necessarium sit, aliter impediendo ne eueniat opus: quia quando reuocatio non est sic efficax, non impedit incursum censuræ; quia tunc mandans aut consulens non tantum est causa moralis operis, sed etiam permanet inobediens, saltem habitualiter, superiori prohibenti mandatum aut consilium; quia non retractat illud efficaciter quantum est ex se: sed procedit difficultas, quando reuocatio seu pœnitentia est efficax quantum est ex se, & tamen non impedit influxum mandati aut consilij in opus, quia mandans aut consulens nequit, saltem commodè, quamuis id procurauerit, an scilicet tunc reuocatio habita ante incursum censuræ illum impedit.

67 Circa hanc ergo difficultatem Egidius disp. 14. dub. 1. §. & plures alij partem negatiuam tuerunt; quia etiam tunc mandans aut consulens verè fuit contumax seu inobediens Ecclesiæ, quæ prohibuit mandatum aut consilium, & sub censura lata, & ex mandato aut consilio verè fuit factum opus.

Innocentius verò in cap. *Mulieres*. 6. de Sententia excommunicationis, Tabiena v. *Excommunicatio*. §. casu 1. num. 35. & Auila part. 2. disp. 3. dub. 7. partem affirmatiuam tradunt, & merito: quia per dictam reuocationem seu resipiscientiam ex se efficacem, cessat, imò destruitur inobedientia habitualiter perseverans. Ecclesia autem, supposita institutione censurarum, vel non potest validè, vel non intendit ligare censurâ eum, qui ante incursum iam non est inobediens adhuc habitualiter, sed pœnitens efficaciter, sicut etiam debet absoluerè à censura incursum eum, quem efficaciter, quantum est ex se, pœnitet inobedientia facta.

68 Et ob hanc rationem censura, quando Iure aliquo aut præcepto fertur contra scribentes ad aliquas personas, v. g. ad Moniales, non incurritur, quando, antequam epistola perueniat ad personam ad quam mittitur, scribens resipiscit modo dicto; quia hæc censura non incurritur antequam scriptura perueniat ad personam, & dicta inobedientia cessat antequam perueniat, & incurra sit censura. Vnde qui scribit ad excommuni-

catum, si, antequam scriptura perueniat ad excommunicatum, ita resipiscit, ut, si commodè possit, impedire peruentum scripturæ, non incurrit excommunicationem minorem Iure latam ob communicationem cum excommunicato; & qui propinat venenum Clerico, si ante mortem Clerici omnino efficaciter resipiscat, non incurrit excommunicationem latam in can. *Si quis suadente diabolo*.

Et ob eandem dictam rationem credimus, eum quem, antequam Iudex ferat censuram pro transgressione sui præcepti, monitione sufficiente promissa, pœnitet efficaciter inobedientia facta, ut si post pœnitentiam possit, obediat (v. g. soluit creditor) & si non possit obedire, sit obedire paratus, non incurrit censuram, quamuis lata à Iudice contra eum, siue absentem siue præsentem.

Obseruandum tamen est, dictam reuocationem, seu pœnitentiam consilij aut mandati, aut inchoationis operis, non impedire obligationem satisfaciendi damno illato medio consilio aut mandato, aut media inchoatione operis, verè influente in damnum illud: nec impedire irregularitatem annexam ei consilio aut mandato, aut operi cuius facta fuit inchoatio (& idem est de quocumque alia pœna aut penalitate, quæ non sit censura) quia ex vna parte præcessit causa sufficiens ad incurrendam irregularitatem, nempe dictum semel commissum medio consilio aut mandato, aut media inchoatione illius; & ex altera irregularitas, cum non sit censura, non requirit perseverantiam inobedientia: usque ad incursum illius.

DIFFICULTAS XVI.

Utrum Censura ferri possit pro peccatis futuris.

Censura fertur pro peccatis futuris, quando caneditur Iuri aut præcepto, quo præcipitur ut in posterum fiat aliquid, aut quo prohibetur ut in posterum fiat aliquid sub hac aut illa censura ipso facto incurrenda, quod est ferri pro peccatis futuris, sub conditione, si fiant, siue subintellectu, quando sic fertur, qui *seruatus fuerit sit excommunicatus*; siue expressa, ut quando dicitur, *si quis paratus fuerit sit excommunicatus*.

Hoc ergo supposito, conueniunt Primò Doctores, censuram validè & licitè ferri Iure seu legi, aut quod idem est, validè & licitè annexi Iuri seu legi pro peccatis futuris, quod non paucis canonibus & statutis Ecclesiasticis factum est, & merito, quia latio censura medio Iure pro peccatis futuris nullo Iure cauetur.

Conueniunt Secundo, censuram posse validè ferri ab homine, seu à Iudice, tam generaliter quam specialiter pro peccatis futuris, quia id nullo Iure irritatur.

Est tamen difficultas, An possit licitè ferri ab homine seu Iudice pro peccatis futuris.

Nonnulli Canonistæ docent, non posse licitè ferri, qui ducuntur c. *Romana*. §. de Sententia excommunicationis in 6. vbi Innocentius IV. ait: *Caveant sententias excommunicationis, siue specialiter præsumptas generaliter, pro culpis futuris proferre præsumptas*.

vbi verbum *caveant* videtur prohibitio. Couarruias tamen 1. par. §. 10. Valquez de Excommunic. dub. 12. & Suarez disp. 3. sect. 4. de peccatis

Trident.

communiter Doctores docent, id posse licite fieri, quod Iudices regulariter faciunt. Et in cap. *A nobis*. 21. de Sententia excommunic. & in Trident. sess. 25. cap. 3. de Reformatione, supponitur licite fieri: imò etiam in dicto cap. *Romana*, in quo verbum illud *cauant*, quo prohibendum erat, si in eo fuisset prohibitum, aut non continet prohibitionem, sed simplicem admonitionem ne id fiat, aut si continet prohibitionem, id non prohibetur simpliciter & absolute, sed tantum quando non est rationabilis causa ad id: quia in eo capite tantum cautur, ne feratur censura à Iudicibus pro peccatis futuris omnino (nempe, qui tale fecerit sit excommunicatus,) nisi quando peccatum seu culpa præcedit, id est, nisi quando peccata similia ei, ob quod vitandum fertur censura, fuerint commissa, & ne feratur pro peccatis iam commissis exigentibus satisfactio, ut fiat satisfactio, nempe, *Qui tale furum fecit, sit excommunicatus, nisi intra tale tempus satisfecerit*, nisi quando mora præcessit, id est, nisi debita satisfactio iam sit in mora, aut nisi pro quolibet modo ex his duobus ferendi censuras sit alia rationabilis causa, præter assignatam pro quolibet, ut attentè legenti constabit.

DIFFICULTAS XVII.

Virum committens peccatum, cui annexa est Censura, committat duplex peccatum.

73
Henriquez.

Henriquez lib. 5. de Sacramen. cap. 7. docet, committentem peccatum cui annexa est censura, committere duplex peccatum; alterum contra eam virtutem, contra quam alias est, scilicet censura; alterum inobedientiæ, contra obedientiam: v. g. committentem furum cui annexa est censura, duplex committere peccatum, alterum iniustitiæ, & alterum inobedientiæ.

Corduba.
4nula.

Corduba verò in Summa, quæstione 11. & Añila 2. parte, cap. 5. disputatione 1. dub. 11. docet, non committere nisi vnum peccatum contra eam virtutem contra quam alias est, scilicet censura, ut in exemplo furti, tantum committere peccatum iniustitiæ, & merito; quia ex vna parte non est speciale aliquod præceptum non incurrendi censuram, & ex altera ad eam incurrendam non est necessarius actus inobedientiæ specialis, ortus ex affectu expresso non se subiiciendi superiori, quia sufficit actus inobedientiæ generalis contra præceptum superioris, ortus ex motivo utilitatis aut delectabilis, vel ex alio quam non se subiiciendi superiori; obedientia autem generalis non est virtus distincta ab ea contra quam est actus ille (v. g. furti) ob quem incurritur censura.

DIFFICULTAS XVIII.

Utrum Censura possit ferri absque prævia monitione canonica.

75

Supponimus, ad ferendam censuram medio lure aut præcepto siue generali siue speciali pro peccatis seu transgressionibus futuris, sub conditione si fiant, siue expressa siue subintelligita, nullo lure prærequiri aliam monitionem, quam lationem luris aut præcepti, & eorum promulgationem, eis annexando censuram ipso facto

incurrendam. Et satis congruenter nulla alia monitio lure prærequiritur; quia ipsum lus aut præceptum, cui censura annexatur, non tantum semel aut iterum, sed continuè admonet sub censura iam lata sub conditione dicta. Quod autem ad ferendam censuram medio præcepto tam speciali quam generali (in quo est maior difficultas, quam medio lure) nulla alia monitio, quam dicta prærequiratur, satis indicatur in cap. *Romana*. 5. de Sententia excommunicationis, in 6. in quo quamvis sermo sit de pronuntiatione excommunicationis ab homine, tam generaliter quam specialiter, & tam pro peccatis præteritis vel præsentibus, quam pro futuris: nihilominus ad pronuntiandam excommunicationem pro peccatis præteritis vel præsentibus, quæ fertur ab homine, noua sententia post commissum peccatum prærequiritur, quod præcesserit monitio canonica ante peccatum. Ad pronuntiationem verò excommunicationis, tam generaliter quam specialiter pro futuris, nulla sit mentio admonitionis distinctæ ab ipso præcepto cui excommunicatio annexatur: quod etiam indicatur in c. *Reprehensibilis*. 26. de Appellationibus, dum dicitur: *Ut nec Prelati proferant sententiam suspensionis vel excommunicationis, non præmissa canonica admonitione, nisi talis sit culpa, quæ ipso suo genere inducat penam suspensionis, vel excommunicationis*, id est, annexa sit luri aut præcepto ipso facto incurrenda, ubi supponitur, posse incurri suspensionem aut excommunicationem annexam luri aut præcepto, nulla canonica monitione præmissa.

Vnde praxis Iudicum, qui, dum censuras ferunt tam generaliter quam specialiter medio præcepto pro peccatis omnino aut aliquo modo futuris, admonent addendo, *trina canonica monitione præmissa*, non est necessaria, quamvis sit optima.

Admonitio ergo canonica tantum prærequiritur, & præmittenda est, ut feratur censura ab homine, tam generaliter quam specialiter, media noua sententia, post peccatum iam omnino commissum: pro ipso est autem generaliter præquisita, etiam quando censura fertur à Prelato spoliato sua Ecclesiâ, ad defensionem sui iuris, ut contra nonnullos aduertunt Couarruias parte 1. §. 9. & Vasquez dub. 10. quia absque fundamento sit hæc exceptio, sicut etiam aliæ: prærequiritur autem præcedenda excommunicatione à Iudice in dicto cap. *Romana*, & in cap. *Sacro*. 48. de Sententia excommunicationis; & pro excommunicatione & suspensione in dicto cap. *Reprehensibilis*; ubi nomine suspensionis potest etiam intelligi interdictum, quod nomine suspensionis significatur cap. 1. de Sententia excommunicationis, in 6. & 10. interdictum sub nomine interdicti supponitur in cap. *Ex parte*. 22. de Verborum significatione, & indicatur in cap. *Statutum*. 13. de Sententia excommunicat. in 6.

Et quia canonica monitio etiam prærequiritur, ut Iudex ferat nouam censuram ob delictum iam factum, cui alias lure aut præcepto est annexa similis censura ipso facto incurrenda, ut contra nonnullos aduertit Vasquez dub. 12. quia nulli, adhuc in cap. *Reprehensibilis*. 26. de Appellationibus, sit exceptio pro hoc casu; quia in eo cap. dum prohibetur proferri sententia censuræ non præcedente canonica monitione, addendo hanc

78 exceptionem, nempe nistalis sit culpa, quæ ipso suo genere censuram inducat; (quo significat, in casu, in quo censura feratur ipso iure aut præcepto, non esse necessariam præuiam canonicam admonitionem, ut Iudex pronuntiet sententiam censuræ) non est sermo de noua numero censura pro eodem peccato, superaddita censuræ latæ ipso iure aut præcepto (quia ad quid noua numero censura? sed tantum est sermo de sententia declaratiua censuræ ipso iure aut præcepto latæ, quia ad hanc declarationem faciendam non prærequiritur canonica admonitio. Vnde in eo cap. *proferre sententiam censuræ* sumitur, propterea comprehendit sententiam declaratiuam & latiuam: nihilominus ad hanc sententiam declaratiuam prærequiritur citatio, ut constet de crimine, & absque ea aduertit *Constr.* Couarruias sententiam esse nullam.

79 Et non solum prærequiritur canonica monitio, ut Iudex ferat nouam numero censuram ob commissum peccatum, cui iure aut præcepto est annexa similis censura ipso facto incurrenda, sed etiam, quidquid dicat Auita 2. par. cap. 5. disp. 1. dub. 5. prærequiritur, ut ferat censuram, quam ius comminatur, & non imponit ipso facto; quia tunc ea censura verè fertur ab homine, & pro peccato omnino præterito, & nullibi fit exceptio pro hoc casu. Et idem ob eandem rationem exilimamus, ut Iudex ferat censuram, quam ipse aut alius comminatur, siue generaliter siue specialiter, dum in præcepto seu admonitione comminante non continetur trina monitio, vel vna pro tribus. Habet autem locum monitio ad ferendam censuram pro peccato iam omnino commissum, quando, antequam censura imponatur à Iudice, commissum est peccatum contra ius aut præceptum aliquod, siue naturale siue positium, cui non est annexa censura saltem ipso facto; quia tunc, ut à Iudice pro peccato illo feratur censura, necessarium est, quòd ante commissum peccatum præcesserit monitio (imò sub comminatione censuræ) siue generaliter siue specialiter facta.

80 Est tamen discrimen inter excommunicationem ex vna parte, & inter suspensionem & interdictum ex altera, quòd excommunicatio non agnoscitur instituta, nisi ut censura (ac proinde semper ad eam prærequiritur monitio;) suspensio verò & interdictum, quamuis instituta sint ut censura, & consequenter etiam ad ea, ut sic, prærequiratur monitio, nihilominus etiam agnoscuntur ferri, & aliquando feruntur, non ut censura, sed in puram pœnam, seu vindictam, qua ratione suspensio fertur in c. *Tam literis*. 33. de Testibus & attestationibus, & in cap. *Cum in cunctis*. 7. de Electione; & interdictum fertur ea ratione in cap. 1. de Sentent. excommunicat. in 6. (quamuis sub nomine suspensionis) & in cap. *Sacro*. 48. de Sentent. excommunicat. quia in utroque fertur ad tempus determinatum, ante quod non exigit auferri, quamuis posita sit emendatio, & tunc ad eorum lationem non prærequiritur admonitio. Est tamen aduertendum, quòd quando suspensio & interdictum feruntur ut censura, possunt licitè & validè ferri ob causam minùs grauem, ac quando feruntur in puram pœnam, quia quando feruntur ut censura, exigunt auferri, posita emendatione; non verò quando feruntur in puram pœnam; quia tunc tantum auferuntur mediâ gratiâ & dispensatione, quæ nequit licitè fieri, nisi existente rationabi-

li causa: ob quod contingere potest, quòd suspensio, & interdictum ferantur licitè & validè, quando feruntur ut censura, quæ illicitè & invalidè ferrentur, si ferantur in puram pœnam; quia si lata, essent pœna maior, seu excedens culpam, & lata ut censura, non excederet illam.

DIFFICULTAS XIX.

Qualis debeat esse monitio canonica præquisita ad lationem censuræ à Iudice.

Canonica monitio, prærequiritur ut Iudex ferat censuram, quæ facienda est ab ipso, in primis debet esse iustitia, cuius nomine comprehenditur præceptum, tam negatiuum quàm affirmatiuum; quia iure canonico prærequiritur monitio, ut censura non feratur nisi contra inobedientes Ecclesiæ (imò ipsi censuram ferant, non eius antecessori) qui non erunt ei inobedientes, nisi monitio sit præceptiua. Secundò debet esse iustitia, id est, non priuatiu facta, sed ordine iuris, nomine Iudicis, & ipsi reo, nisi malitiosè obediatur: quia tunc sufficit, quòd fiat in domo propria rei, vel in alio loco, vnde præsumatur quòd ad eius notitiam perueniet, dummodò tandem perueniat, aliàs non erit inobediens ipsi Iudici. Tertiò debet esse trina, vel vna pro tribus, pro arbitrio Iudicis, & cum competentibus aliquorum dierum interualis, nisi necessitas postulet temporum interualla moderari. Ita disponitur in cap. *Constitutionem*. 9. de Sentent. excommunicat. in 6. Quam debet fieri sub comminatione censuræ, ut indicatur in cap. *Sacro*. 48. de Sententia excommunicationis: & confirmatur consuetudine Iudicum, qui nunquam infligunt censuram, nisi præsupposita comminatione illius. Quintò, ut à Iudice feratur censura contra eos, qui communicant cum excommunicato in locutione, & in aliis ob quæ ius incurritur excommunicatio minor, prærequiritur canonica monitio, qua ille qui censura est ligandus, expressè & nominatim moneatur, ut pro excommunicatione maiori disponitur in c. *Constitutionem*, & pro omnibus censuris in c. *Statutum*. Tandem sextò, ut excommunicatio feratur ab homine, prærequiritur quòd monitio fiat coram personis, quibus possit iuridicè probari, ut disponitur in cap. *Sacro*.

Monitio ergo, ut sit canonica completè & competens (id est, ut sit qualis prærequiritur iure canonico) pro ferenda quacumque censura requirit quinque priores condiciones, & pro ferenda excommunicatione etiam requirit sextam.

DIFFICULTAS XX.

Qualiter requiratur monitio canonica ad lationem Censuræ à Iudice.

Non omnes condiciones prærequiritur à Iudice in monitione præuiâ ad lationem censuræ à Iudice, de quibus diximus Difficultate præcedenti, eodem modo requiruntur: quia in primis, quòd monitio sit præceptiua & iuridica, imò & quòd usque ad notitiam rei perueniat, requiritur ad maiorem censuram, ita ut aliter lata sit nulla iure naturali Ecclesiastico; quia aliter non fertur contra obediens Ecclesiæ, aut eius ministros, quòd est contra eius institutionem, seu naturam, quam habet ex institutione Ecclesiæ. Quòd verò sit iustitia,

vel vna pro tribus, & cum competentibus interuallis, etiam quādo necessitas non postulet ea moderari, non est necessarium ad valorem censuræ, sed tantum ut licite fiat, quia ad valorem censuræ, absque fundamento requiritur plus quā canonica monitio iuridica; quod est verum, quamuis censura feratur à Iudice delegato, & non solum quando in delegatione non exprimitur quod feruetur trina monitio, vel vna pro tribus (in quo Doctores conueniunt) sed etiam quando id exprimitur, vt contra nonnullos aduertit Vasquez dub. 12. Et etiam quod monitio fiat sub comminatione censuræ, non est necessarium ad valorem censuræ, sed tantum ut licite feratur, vt contra Auilam & Egidius indicant Couarruias 1. p. §. 10. & Vasquez dub. 16. ad finem, dum docent, ignorantiam excommunicationis non excusare ab incurfu illius; quia dicta comminatio nullo Iure requiritur ad valorem; quia non Iure purè Ecclesiastico, quia nullum tale extat; nec Iure naturali censuræ, supposita eius institutione (quod dici potest Ius naturale Ecclesiasticum,) quia Iure naturali, seu natura ipsius censuræ, sufficit quod præsupponatur contumacia, seu inobedientia respectu Ecclesiæ, ad quam sufficit quod fiat contra simplex Ius aut præceptum Ecclesiæ, seu ministrorum illius, absque comminatione censuræ.

85 Quod verò eā moneatur nominatim qui ligandus est censurā obcommunicationem cum excommunicato in locutione, & in aliis ob quæ Iure incurritur excommunicatio minor, prærequiritur ad valorem talis censuræ, vt exprimitur in dicto c. *Constitutionem*, & supponitur in dicto cap. *Statutum*. Imò in eis ad valorem illius etiam requiritur, quod sit canonica, seu competens, & in c. *Statutum*. 3. eodem tit. ad valorem prærequiritur canonica monitio: imò in ipso c. *Constitutionem*, ad valorem illius requiritur quod sit ita canonica, vt non solum eā moneatur nominatim censurā ferendus (quod etiam supponitur in c. *Statutum*) sed etiam quod alia requisita feruentur ritè. Vnde ad valorem cuiusque censuræ ob communicationem cum excommunicato, in prædictis credimus requiri monitionem cum omnibus supradictis conditionibus requisitis; nempe ad valorem suspensionis & interdicti monitionem cum quinque prioribus conditionibus, & ad valorem excommunicationis etiam cum sexta, traditis Difficultate præcedenti.

DIFFICULTAS XXI.

Vtrum ignorantia facti impediatur incursum Censuræ.

87 Supponimus, ignorantiam aliam esse facti, quæ videlicet quis ignorat factum suum, v.g. se occidere; aliam esse Iuris, siue naturalis, siue positivi, quæ videlicet quis ignorat, suum factum, v.g. homicidium, esse prohibitum; aliam esse ipsius censuræ annexæ facti prohibitio: & quamlibet ignorantiam ex iis alteram esse inuincibilem, aut physicè; quia physicè vinci non potest, vt quando rei ignorat nulla est orta dubitatio, nec suspicio, quæ ignorantia absolute dicitur inuincibilis; aut moraliter, quæ quamuis physicè vinci potest, quia rei ignorat orta est dubitatio, nequit tamen moraliter vinci, quia diligentia prudenti, seu probabili, quæ maior fieri non obligat, attentā substantiā & circumstantiis negotij, vinci non potest; & hæc di-

citur probabilis, seu moraliter inuincibilis; alteram esse vincibilem nullo modo inuincibilem, quæ non solum physicè, sed etiam moraliter vinci potest: & hanc ignorantiam vincibilem posse esse culpabilem, aut mortaliter, quando videlicet est rei grauis, & est plenè voluntaria; aut tantum venialiter, quando videlicet est rei leuis, vel si rei grauis, non tamen est plenè voluntaria, quia scilicet dubitatio præcedens non fuit plenè considerata: & rursus ignorantiam vincibilem alteram esse supinam seu crassam, quæ videlicet non vincitur, quia ignorans ex tactio addiscendi non curat scire; & alteram esse affectatam, quæ non vincitur, quia ignorans directè ex fine aliquo, siue liberis viuendi, siue ex alio omittit requirere & scire.

Hoc ergo supposito, circa ignorantiam facti Doctores conueniunt. Primo, ignorantiam facti inuincibilem, quamuis solum moraliter, impedire incursum censuræ, quia excusat ab omni culpa adhuc veniali; absque culpa autem saltem veniali, nequit censura incurri. Vnde quando quis in nemore occidit Clericum, existimans inuincibiliter, saltem moraliter, esse feram, non incurrit excommunicationem: quod est verum, vt contra nonnullos aduertunt Couarruias 1. p. §. 10. & Vasquez dub. 14. quamuis ignorans det operam rei aliā illicitæ, v.g. illicitæ venationi; quia ex eo quod ignorans det operam rei aliā illicitæ, non desinit ignorare inuincibiliter factum suum ex tali ignorantia, aut cum tali ignorantia, quia factum sic ignoratum nequit esse voluntarium seu liberum, quia voluntarium est quod procedit à principio intrinseco cum cognitione.

Et quod dictum est de ignorantia inuincibili facti, dicendum est de ignorantia inuincibili alicuius circumstantiæ, ex qua oritur illa culpa ob quam fertur censura, vt quando quis inuincibiliter ignorat, hominem, quem occidit, esse Clericum, ob rationem dictam, quia scilicet ea ignorantia, quamuis non excuset factum à culpa seu malitia iniustitiæ homicidij, excusat tamen à malitia sacrilegij homicidij Clerici, ob quam tantum, & non ob malitiam iniustitiæ lata est excommunicatio.

Addit Couarruias ignorantiam inuincibilem comitantem facti non impedire incursum censuræ, vt quando quis occidit Clericum, existimans inuincibiliter esse feram, habens tamen actualiter animum, quod quamuis sciret esse Clericum, illum nihilominus occideret: id tamen falsum est, vt aduertit Vasquez vbi supra, & P. Auila 2. p. c. 5. disp. 5. dub. 6. quia tunc occisio Clerici non habet malitiam sacrilegij, quia circumstantia clericatus fuit inuincibiliter ignorata, quamuis ille animus habeat talem malitiam; quia dicta ignorantia non excusat animum à tali malitia: censura autem tantum est lata ob occisionem exteriorem sacrilegam, & non ob animum sacrilegum.

Et ob supradictam rationem omnimoda inadvertentia actualis facti, quamuis adsit scientia habitualis, impedit incursum censuræ: imò quando censura prærequirit culpam mortalem, excusat à tali censura defectus plenæ aduertentiae, quia absq. plena aduertentia, non fit peccatum mortale.

Conueniunt Secundo Doctores, ignorantiam vincibilem facti, adhuc crassam seu supinam, non impedire incursum censuræ, quando est plenè voluntaria, quamuis operans non det operam rei illicitæ, quando censura fertur absolute contra eos qui

qui aliquid fecerint, non addita particula *scienter*, nec æquivalente; quia hæc ignorantia non excusat à culpa mortali, ob quam tantum incurritur censura, exceptis excommunicatione minori, & interdicto personali particulari puro, non reseruatō lato à iure vel generaliter ab homine, quæ etiam incurritur ob tantum veniale.

91 Conueniunt Tertio Doctores, ignorantiam vincibilem facti ordinariè crassam seu supinam, impedire incursionem censuræ, quando censura non fertur absolute contra eos qui aliquid fecerint, sed cum addito particula *scienter*, contra eos videlicet qui aliquid scienter fecerint, quia dicta ignorantia non æqualeat scientiæ, quæ requiritur ad incursionem talis censuræ: quod etiam est verum (quidquid indicent Cordaba & Couarruias) quamuis ignorans det aliàs operam rei illicitæ, quia ex eo, quod det operam rei aliàs illicitæ, non efficit scienter.

Est tamen difficultas, An ignorantia vincibilis facti impediat incursionem censuræ, latæ contra eos qui scienter aliquid fecerint, quando est affectata, vel adeo crassa, & ex tanta negligentia, ut moraliter censeatur intentio seu affectata.

92 Sancius lib. 9. disput. 72. & Aegidius disput. 13. dub. 11. docent non impedire, quia dicta ignorantia æqualeat scientiæ seu dolo.

Valquez verò dub. 15. Siluester v. *Culpa*. q. 11. Angelus & Tabiena v. *Dolus*. docent impedire, & meritò: quia quod fit ex ignorantia, vel cum ea, quæcumque sit, non fit scienter seu cum dolo, quia verè fit ignoranter: & quamuis dicta ignorantia ferè æqualeat scientiæ seu dolo, quoad incurrendam culpam, non tamen quoad pœnam; quando hæc imponitur contra scienter seu ex dolo peccantes. Et ob eandem rationem excusat à censura lata contra eos qui aliquid facere præsumperint, aut contra eos qui ausu temerario aliquid fecerint, quia pro eodem sumuntur; & idem est aliquid facere scienter seu ex dolo, & illud facere ausu temerario, & præsumere illud facere, imò & illud contemnere.

DIFFICULTAS XXII.

Utrum ignorantia Iuris impediat incursionem Censuræ.

93 Conueniunt Doctores, ignorantiam Iuris (cuius nomine etiam comprehenditur præceptum transitorium, tam generale quàm speciale) quo factum est prohibitum, quando inuincibilis est, quamuis tantum moraliter, impedire incursionem censuræ; quia hæc non incurritur nisi ob culpam, à qua excusat dicta ignorantia: quia qui ignorat inuincibiliter, quamuis tantum moraliter, suum factum esse prohibitum Iure aliquo, siue naturali siue positivo, non peccat. Et ob eandem rationem impedit inaduerentia omnimoda actualis ipsius Iuris, quamuis adsit scientia habitualis illius; quia scilicet excusat à culpa: imò quamuis adsit aduerentia actualis illius, si non sit plena, impedit incursionem censuræ, quæ tantum incurritur ob culpam mortalem.

Dissentiunt tamen Doctores, an quando factum, cui annexa est censura, aliàs est prohibitum Iure naturali aut diuino, aut humano seculari, ignorantia inuincibilis Iuris Ecclesiastici, prohibentis

tale factum sub censura ipso facto incurrendam, impedit incursionem censuræ.

Scorus in 4. dist. 6. q. 8. & Couarruias 1. p. 1. tit. nu. 9. docent, non impedire, & deducitur ex Regula la 13. de Regulis Iuris, in 6. dum dicitur: *Ignorantia facti excusat, non Iuris.* & ex cap. *Cum illorum*. 32. de Sententia excommunicationis, cum dicitur, eos, qui Iuris ignari Clericos percussissent, dispensatione indigere.

Valquez verò dub. 16. Aegidius disp. 13. dub. 12. Suarez disp. 4. sect. 8. Auila 2. p. disp. 5. dub. 7. & communiter Doctores docent, impedire, & meritò: quia ea ignorantia existente (& idem est de inaduerentia actuali) non est contumacia respectu Ecclesiæ ob quam tantum incurritur censura, sicut ob eamdem tantum fertur valide.

Illa autem Regula 13. tantum procedit in foro contentioso, in quo non præsumitur ignorantia Iuris, quamuis præsumatur facti; & in eo cap. *Cum illorum*. tantum est sermo de ignorantia vincibili, ut ex contextu deduci potest.

Addunt Suarez, Auila, & Aegidius, ignorantiam inuincibilem ipsius censuræ annexæ Iuri, impedire incursionem illius, quamuis non sit ignorantia ipsius Iuris, seu prohibitionis (quod Aegidius etiam extendit ad inaduerentiam actualem censuræ) sed tamen est falsum, ut aduertunt Couarruias & Valquez; quia absque fundamento aliquo ad valorem censuræ requiritur contumacia respectu Ecclesiæ ferentis censuram, aut comminantis sub illa; quia absque dubio sufficit contumacia respectu Ecclesiæ simpliciter præcipientis seu prohibentis, ut diximus Difficult. xii.

Obseruandum tamen est, ex peculiari dispositione c. *Vt animarum*. 2. de Constitutionibus, in 6. nouiter facta à Bonifacio VIII. ignorantiam inuincibilem censuræ annexæ statuti perpetui Ordinariorum impedire incursionem illius; quoniam leuiter probatur, ignorantiam inuincibilem censuræ eam non impedire, aliàs non fieret hæc exceptio nouiter à Pontifice.

Vnde ignorantia inuincibilis censuræ, latæ Iure communi Pontificio, non impedit incursionem illius, quamuis impedit ignorantia inuincibilis censuræ latæ Iure peculiari Pontificis ut Episcopi Romani pro eo Episcopatu, sicut & aliorum Ordinariorum: nec impedit ignorantia inuincibilis censuræ annexæ præcepto siue generali, siue speciali, & multò minùs ignorantia inuincibilis censuræ latæ à Iudice noua sententia facta post violationem præcepti Iudicis comminantis sub censurâ, quæ solet ferri in absentem. Et in hoc ultimo Doctores conueniunt; quia tunc quamuis adsit hæc ignorantia, censura fertur in contumacem respectu Ecclesiæ comminantis sub censura, quod in omni sententia sufficit ad valorem censuræ. Sed quamuis dicta censura ignorantia incurritur itamque ligent, quoad omnes suos effectus etiam in prohibitione consistentes, nihilominus quando ignorantia incursionis censuræ est inuincibilis, excusat à culpa, quæ esset, faciendo contra prohibitionem ipsius censuræ incurritur, & consequenter à pœna aut pœnalitate tali culpæ annexa; non vero quando ignorantia est vincibilis. Vnde Clerici ignorans inuincibiliter se incurrisse censuram, non sic irregularis celebrando.

Id ergo quod docet Filliucius Tract. 11. cap. 8. p. 1. quæst. 13. & à quo non multum discrepat Suarez disp.

disp. 4. sect. 1. nempe hominem censuram ligatum à Iudice, quamvis prudenter timentem, contra eum esse iam latam censuram à Iudice pro transgressione præcepti ipsius Iudicis comminantis sub censura, non teneri se gerere ut censuram ligatum quoad effectus in prohibitione consistentes (etiam si teneatur quoad effectus in irritatione consistentes) quousque ei legitime intimetur censura lata & incurta, quamvis non careat probabilitate, & possit tuta conscientia amplecti: nihilominus falsum esse existimamus, quia iste quando id prudenter timet, aut id non ignorat inuincibiliter, sed vincibiliter, temerarie se exponit periculo faciendi contra prohibitionem censuræ.

DIFFICULTAS XXIII.

Utrum metus impediatur incursionem Censuræ.

97 **C**onueniunt Doctores, metum leuem, quo videlicet timemus malum leue, non impedire incursionem censuræ; quia non excusat à culpa ob quam incurritur censura, quamvis eam attenuet. Et de tali metu est sermo in cap. Sacris. 5 de his quæ vi metusve causæ sunt, dum Pontifex ait, eum qui communicat excommunicatis, quamvis ob metum communicet, excommunicatione teneri; quia metus non excludit omnino culpam, quamvis eam attenuet, cum pro nullo metu debeat quis peccatum mortale incurrere, quasi dicat, Si pro nullo metu, adhuc mortis, committendum est peccatum mortale non excusatum, quamvis attenuatum, non est communicandum excommunicatis (subintelligit, in crimine, aut in sacris, aut alio modo, quo peccatur mortaliter) quamvis iniiciatur metus levis; quia metus levis non excusat à peccato mortali, quod committitur in ea communicatione.

Est tamen difficultas, An metus grauis, quo videlicet timemus graue aliquod detrimentum, siue in vita, siue in fama, siue in diuitiis (qui dicitur cadens in virum constantem, quia quemvis, quamvis constantem, terret) impediatur incursionem censuræ.

99 Circa quam conueniunt Doctores, metum grauem, quoties excusat opus cui annexa est censura à culpa prærequisita ad censuram illam incurrendam, excusare ab illa, quia, ut supponimus, Vnde iuxta ea quæ diximus Difficult. xii. metus grauis excusans à peccato mortali inobedientiæ respectu Ecclesiæ, excusat ab excommunicatione maiori, & à suspensione, & ferè ab omni interdicto, excepto personali speciali puro non referuato, lato generaliter à Iure vel ab homine; & quoties excusat à peccato veniali inobedientiæ respectu Ecclesiæ, etiam excusat ab excommunicatione minori, & à dicto interdicto nuper excepto.

100 Sed an metus grauis excuset opus à peccato mortali inobedientiæ respectu Ecclesiæ, disputatur in Tractatu De legibus. Intotum tamen existimamus, metum grauem non inuicellum in contemptum legis, regulariter excusare à tali peccato, ac proinde etiam à censura, quando opus (sub quo etiam comprehenditur omisio) est tantum contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum, qualis est omisio Missæ, imò etiam quando est contra Ius diuinum pure positum, qualis est omisio suspensionis aliquorum Sacramentorum. Addidimus,

regulariter excusare: quia non semper excusat, sed tantum quando impletio Iuris Ecclesiastici, aut etiam diuini, censetur minoris momenti seu utilitatis bono communi, quam indemnitas à graui malo quod imminet ex impletione illius; quod regulariter contingit (excepto raro aliquo casu) quia pro tunc Ius illud seu præceptum non obligat. At quando opus, cui est annexa censura, non tantum est contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum vel diuinum, sed etiam contra Ius naturale, qualis est incestus, & quale est furtum quando prohibetur ab Ecclesia sub censura, tunc contra Aegidium dub. 4. 2. existimamus, metum grauem non excusare à peccato mortali, non solum ut est contra Ius naturale, in quo etiam conuenit Aegidius, sed neque ab eo ut est contra Ius aut præceptum Ecclesiasticum, seu ut est inobediencia respectu Ecclesiæ; quia tunc etiam Ius aut præceptum Ecclesiasticum obligat, cum tantum obliget ad id ad quod aliis quis est verè obligatus Iure naturali; quia tunc non exponit subditum alicui periculo, cui non sit aliis expositus Iure naturali.

101 Ex dictis deducimus, eum qui incurrit censuram, posse efficere id quod aliis per censuram prohibetur (si id per censuram non inualidatur) quando ex ommissione ei imminet graue aliquod damnum; quia prohibitio censuræ est purè Ecclesiastica, & eius observatio non censetur maioris momenti, quam indemnitas à graui damno. Vnde qui secretò commisit delictum cui annexa est censura, potest, si aliis sit in statu gratiæ, celebrare, etiam absque præua confessione, quoties id sit necessarium, ne cum ipsius infamia alij coniciant eum commisisse aliquod delictum, ob quod non audeat celebrare; ac proinde non fiet irregularis, quia irregularitas hæc non incurritur absque peccato mortali. Addidimus, si per censuram non inualidatur; quia si inualidatur, ut per excommunicationem maiorem inualidatur absolutio Sacramentalis, non poterit id efficere, quia est contra Ius naturale virtutis religionis, inualidè absolueret.

DIFFICULTAS XXIV.

Utrum iniustitia Censuræ impediatur incursionem illius.

102 **C**onueniunt Doctores, iniustitiam censuræ, prouenientem ex defectu Ordinis iudicis ad valorem requisiti, ut ex defectu monitionis iudicis, impedire incursionem censuræ, quia censura sic lata est nulla; iniustitiam verò censuræ prouenientem tantum ex defectu pronuntiationis censuræ in scriptis, non impedire incursionem censuræ; quia verè valida est, ut in hoc casu supponitur in cap. 1. de Sententia excommunic. in 6. iniustitiam quoque, seu illicitudinem prouenientem ex malo fine Iudicis, multo minùs impedire, quia etiam censura sic lata est verè valida.

Est tamen difficultas, An iniustitia censuræ, proueniens tantum ex defectu causæ, ut quando verè non est causa (nempe peccatum) est tamen iuridicè & sufficienter probata, impediatur incursionem censuræ: ita ut innocens, in quem lata est, non ligetur tali censura, & ei non teneatur obedire.

103 Durandus in 4. dist. 18. qu. 4. & Corduba lib. 1. qu. 43. absolute docent, censuram iniustam ex defectu causæ, iuridicè tamen probatæ, verè incurri

&

& obligare, etiam in conscientia, & quoad Deum, etiam in occulto, & deduci videtur ex can. *Sententia*. 11. quæst. 3. dum dicitur: *Sententia pastoris, siue iusta siue iniusta, timenda est*. qui desumptus est ex Gregorio Hom. 126. in Euangelia. & ratione probatur, quia censura prædicto modo iniuste lata, est iuridica, seu secundum ordinem iuris; ergo verè est valida, ac proinde ei est obediendum etiam in occulto.

Sotus.
Aegidius.

Sotus verò in 4. dist. 22. quæst. 1. ar. 3. & Aegidius disp. 13. dub. 12. absolute docent, censuram dicto modo iniustam non incurri, nec in conscientia, & quoad Deum obligare; & merito: quia censura non fertur valide, nisi ob contumaciam seu inobedientiam respectu Ecclesie; quia tantum ad hanc reprimendam est instituta; ergo verè non incurritur, nisi à verè contumaci & inobediente, & non à tali probato, si verè non est talis. Et confirmatur, quia tunc sententia censura fundatur in præsumptione in casu particulari: ergo cum præsumptio sit falsa, sententia illa est nulla, & in conscientia non obligat.

104 Nihilominus qui sic iniuste sententiam censuræ patitur (ut Auctor, utriusque opinionis conveniunt) tenetur coram eis quibus sententia censura est nota, & innocentia ignota, se gerere ut censuræ innodatus, ratione scandalizans, ne eis videatur censuram contemnere; sed non tenetur ad id ratione obedientie, quia non tenetur immediate ratione censura, cum non sit valida; nec ratione alicuius prohibitionis à Iudice superaddite ipsi censura, quia Iudex nullam ponit, quia nihil aliud facit quam ferre censuram. Sed quamvis ad id teneatur ratione scandalizans, imò & admittamus teneri ratione obedientie, non sit irregularis celebrando, non solum quando in occulto celebrat, sed etiam quando in publico & coram prædictis, quia quamvis teneatur abstinere, non tamen ex vi censura.

105 Canon ergo ille pro adversariis adductus, in quo dicitur: *Sententia pastoris, quamvis iniusta, timenda*, intelligitur de sententia iniusta valida, quod timenda sit ob ipsam, & de iniusta nulla, quod timenda sit ob scandalum. Et ad rationem respondemus, quod quamvis sententia illa sit iuridica, quia tamen fundatur in præsumptione falsa in casu singulari, ideò verè est nulla, & non obligans.

Sed an Iudex possit censuram ferre, aut aliter punire probatum iuridicè nocentem, quem ipse privatum novit innocentem, & non potuit absque scandalo processum in causa impedire, dicemus Tractatu de Iudicio forensi seu contentioso.

DIFFICULTAS XXV.

Utrum appellatio legitima impediat incursionem Censuræ.

106 Conveniunt Primò Doctores, appellationem legitimam, factam antequam Iudex absolute ferat censuram ipso facto ob peccatum iam factum, impedire incursionem censura (nisi quando Iudici concessum est, ut non obstante appellatione procedat in causa) ut constat ex cap. *Ad præsentiam*. 16. & ex c. *Pastoralis*. 53. de Appellationibus, & ex cap. *Licet*. 14. de Sententia excommunicationis, in 6. quia, ut dicitur in cap. *Pastoralis*, per appellationem eximitur quis; quoad cum articu-

lum in quo appellat, à potestate Iudicis, & eius potestas dormitat; & ut dicitur in cap. *Si à Iudice*. 10. de Appellationibus, in 6. suspenditur iurisdic-tio illius: ergo latio censura post appellationem, utpote à non Iudice, vel à Iudice suspendito, seu impedito & dormitante facta, est nulla, ac proinde non incurritur.

Et ob eandem rationem, ut optime Contravenias 1. p. §. 10. Henriquez lib. 13. cap. 16. Alterius lib. 3. disp. 5. cap. 1. & communiter Doctores, appellatio legitima (id est ex rationabili causa) postlationem censura sub conditione future transgressionis, siue expressa siue tacita, ut quando dicitur, *Solve*, vel, *si non solueris intra tres dies*, facta seu interposita ante impletionem conditionis, id est ante factam transgressionem, impedit illius incursionem, ut significatur in ca. *Præterea*. 40. de Appellationibus; quia scilicet latio censura sub conditione à puncto appellationis facta sufficit, ut perfici nequit; quia ab eo puncto Iudex, à quo lata fuit, est suspensus & impeditus, & eius subditus appellans eximitur ab eo quoad cum articulo.

Observandum est Primò, ut contra nonnullos docent Covarruvias ubi supra, & Suarez disp. 3. c. 6. & indicatur in dicto cap. *Præterea*, quod sententia censurarum sub conditione latæ, quales sunt omnes quæ feruntur pro peccatis futuris, fieri potest appellatio etiam post decem dies à puncto sententia lata; quia sententia, seu latio censura sub conditione non est perfecta, nec absolute & simpliciter sententia, quousque impletur conditio; ac proinde quousque impletur conditio, non comprehenditur sub lure præscribente decem dies ad appellandum intra eos à sententia; quia terminus ille præscribitur pro appellatione à sententia absolute & simpliciter tali, ac proinde à sententia perfecta & absoluta. Et ob hanc rationem creditur, post dies decem posse appellari à sententia conditionalibus quarumcumque aliarum penitus ante impletionem conditionis earum.

Observandum est Secundò, ut contra Silvestrū v. *Excommunicatio*. 10. q. 2. aduertit Contravenias n. 6. Avila 2. p. c. §. d. 5. dub. 12. appellationem factam ante sententiam censuræ absolute siue absolute in à sui principio, siue postea factam absolute in impletionem conditionis, impedire incursionem censura, quamvis appellatio intra tempus præscriptum ad sequendam appellationem omnino differatur, aut ei renuntietur. quod exprimitur in c. *Licet*. 14. de Sententia excomm. in 6. quia appellatio, facta ante sententiam absolutam, impeditur, si lata fuit sub conditione ante appellationem, & omnino impedit valorem sententia, si fuit omnino seu absolute lata post appellationem ob defectum iurisdictionis expedite in Iudice, quia iurisdic-tio appellatione impeditur, suspenditur seu dormitat; ac proinde quamvis postea appellatio deferatur, sententia nequit perfici, si fuit lata sub conditione, & nequit valide ferri, si omnino facta post appellationem; quod ob eandem rationem est verum, ut aduertit Alterius, in quibuscumque aliis sententiis, quando ante eas absolvas suppeditur appellatio. Id autem quod in dicto cap. *Licet* significatur, nempe eum, qui est excommunicatus expresse & nominatim, & asserit se post legitimam appellationem fuisse excommunicatum, esse de appellandum, si tempore præscripto ad prosecutionem appellacionem, non fuit eam prosecutus, est verum.

verum quoad præsumptionem in foro exteriori; quia si non inuenitur persecutus appellationem, præsumitur vel non appellasse, vel non appellasse legitimè.

Addimus, appellationem legitimam ante latam censuram eius incurfionem impedire, quia si non fuit legitima, si non admittatur à Iudice, non impedit incurfionem censuræ; quia ea appellatio fuit nulla: nihilominus si admittatur, impedit; quia quamuis fuerit nulla, & ab ipsa appellatione non eximatur, eximitur tamen ab ipso Iudice sua voluntate illum eximente.

110 Conueniunt Secundo Doctores, appellationem factam post sententiam censuræ latam, & absolutam, siue à principio, siue impletione conditionis, quamvis factam intra ipsos decem dies Iure præscriptos, non impedire incurfionem censuræ (quamvis deuoluat causam ad Iudicem superiorem ad quem appellatur) vt constat ex c. *Is cui*, 20. de Sententia excommunicat. in 6. & supponitur in cap. *Præsertim* 40. & in c. *Pastoralis*, 53. de Appellationibus, & in c. *Ad reprimendam*, 8. de Officio Iudicis ordinarij; quia censura lata secum trahit executionem, vt de excommunicatione dicitur in eo cap. *Pastoralis*; ac proinde censura semel lata incurritur, seu executioni mandatur, & consequenter appellatio facta post latam sententiam censuræ, & absolutam, nequit eam impedire; imò nequit impedire denuntiationem censuræ iam latæ, & incurfæ, vt definitur in cap. *Pastoralis*. Et merito: quia denuntiatio est quid accessorium censuræ, ac proinde eam sequitur. Excipimus tamen suspensionem à beneficio, & ab aliis distinctis ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ, quæ per sequentem appellationem suspenditur, vt indicatur in dicto c. *Is cui*, dum dicitur, suspensionem ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ, non impediri per sequentem appellationem, & id taceatur de suspensione à beneficio, & ab aliis.

111 Obseruandum est, vt opimè Auila 2. part. c. 5. disp. 5. dub. 11. appellationem à sententia censuræ declaratoria iam facta, suspendere talem sententiam; quia sententia declaratoria non secum trahit executionem.

Id autem, quod dictum est de appellatione, dicendum etiam est de recusatione Iudicis ferentis censuram, quia eadem est ratio.

DIFFICULTAS XXVI.

Vtrum consensus partis impediat incurfionem Censuræ sub conditione latæ.

112 Sypponimus (in quo nequit esse dubium) consensum partis, in cuius fauorem lata est censura sub conditione, absolute præstitum ante impletionem conditionis, & antequam incuratur, eius incurfionem omnino impedire absque consensu Iudicis; v.g. consensum creditoris, ad cuius instantiam lata est excommunicatio contra debitorem, si non soluat intra tres dies, omnino impedire incurfionem excommunicationis absque consensu Iu-

dicis, si intra eos tres dies omnino remittat debitum.

Est tamen difficultas, An consensus partis prorogantis terminum præfixum à Iudice impediat ad tempus, seu suspendat incurfionem censuræ ultra terminum à Iudice præfixum, absque nouo consensu Iudicis.

Nauarrus c. 27. nu. 15. Siluester & Hugolinus docent, consensum partis absque consensu Iudicis non sufficere ad suspensionem censuræ, sed transacto termino statim incurfari; quia sicut ferre censuram est actus iurisdictionis, ita etiam eam differre, seu ad tempus suspendere; ergo consensus partis absque consensu Iudicis non sufficit.

Angelus v. *Excommunicatio*, 1. n. 20. Henriquez lib. 13. c. 2. & Suarez disp. 3. sect. 6. docent, consensum partis prorogantis terminum absque consensu Iudicis sufficere ad suspendendam incurfionem censuræ ultra terminum à Iudice præfixum, & merito: quia censura non incurritur, nisi ob contumaciam, quæ non reperitur quando pars consentit, quod non fiat v.g. solutio intra terminum à Iudice præfixum, sed contenta est quod fiat intra terminum ab ipsa parte prorogatum; quia intra terminum prorogatum non peccat non soluendo, quod solum præcipit Iudex, & sub censura: consensus ergo partis prorogantis terminum, sufficit ad suspendendam incurfionem censuræ, quod efficit pars non directè & potestatiue (quod solum potest Iudex efficere) sed tantum indirectè, auferendo materiam contumaciæ seu inobedientiæ, quod efficit pars, differendo obligationem naturalem, quasi in actu secundo sui debitoris, cui Iudex præcipit satisfieri à debitore.

Addimus, vt contra Angelum, Siluestrum, Nauarrum & Henriquez docet Suarez, elapso termino à parte ipsa prorogato, incurri censuram absque nouo consensu Iudicis ex vi præcepti à principio facti, & lationis censuræ ei annexæ; quia Iudex, qui præfixit terminum (v.g. tres dies) vt intra illum fiat aliquid, v.g. solutio, non præfixit illum ad finiendum intra illum suum præceptum, & lationem censuræ ei annexæ, sed tantum ad finiendam permissionem aut licentiam differendi impletionem sui præcepti. Iustus enim præcepti Iudicis est: *Præcipimus tibi, vt intra tantum terminum (v.g. intra tres dies) soluas sub pena censuræ, ita vt si intra illum solueris, quamuis in fine, non violes præceptum meum, nec incurras censuram, bene tamen si ultra illos distuleris solutionem*. Præceptum ergo Iudicis, cui annexa est latio censuræ, etiam pertinet post terminum ab ipso præfixum, & etiam post terminum à parte prorogatum; ac proinde ex vi illius, absque nouo consensu ipsius Iudicis, incurritur censura; non quia pars differat præceptum & lationem censuræ, sed quia differt seu suspendit obligationem in actu secundo naturalem, v.g. soluendi, & consequenter etiam præcepti Iudicis non directè & potestatiue, sed indirectè dilacione dictæ obligationis naturalis, cui Iudex præcipit satisfieri à debitore.